

HENDRIK VI & MARGARETHA DI NAPOLI

naar Shakespeare

Tom Lanoye

voor

D' HAUS (Düsseldorfer Schauspielhaus)

OVER HET STUK

Op vraag van het Düsseldorfer Schauspielhaus herwerkte ik de laatste drie van de zes stukken waaruit *Ten oorlog* bestaat. Zo heet de marathonbewerking die ik eind jaren negentig maakte — samen met regisseur Luk Perceval en voor diens Blauwe Maandag Companie — van Shakespeares zogenaamde koningsdrama's. Dat zijn acht stukken die de geschiedenis van Groot-Brittannië behandelen, van *Richard II* tot *Richard III*. Die periode wordt nu vaak aangeduid als die van 'de Rozenoorlogen', een term die ontstond dankzij Shakespeares drama's.

Ten oorlog ging in 1997 in Gent in première en beleefde in 1999 zijn Duitse première op de Salzburger Festspiele, onder de titel *Schlachten!* Het stuk wordt nog geregeld onder die naam geënceneerd in het Duitse taalgebied.

Dit nieuwe stuk — *Hendrik VI & Margaretha di Napoli* — telt, naast veel schrappingen en samenvoegingen, ook tal van nieuwe scènes. Met name de rol van het monster, Richard III, kreeg een bijkomende laag. Hij is hier deerniswekkender, wat zijn bloeddorst anders inkleurt dan bij de moordenaar-entertainer die meestal van hem wordt gemaakt.

De voorstelling ging in première op 14 december 2019, in vertaling van mijn vaste *Übersetzer* Rainer Kersten en in een regie van David Bösch. De hoofdrollen werden gespeeld door André Kaczmarczyk en Sonja Beißwenger. Pers en publiek prezen de voorstelling die bijgevolg op het repertoire bleef — tot corona en de lockdown de hele schouwburg sloten. Het is onzeker wanneer D'Haus de deuren weer opent en of het repertoire dan gewoon zal worden hernomen.

LOF VAN DE PERS

'Dreistündige, hochtourige Performance' (*Rheinische Post*) / 'Hart, direkt, rauh: ein Heinrich VI. der das Publikum begeistert' (*Neue Rhein Zeitung*) / 'Packender Theaterabend und Lehrstunde über grausames Spätmittelalter der keine Sekunde langweilt' (*Westdeutsche Zeitung*) / 'Tiefgründigen Theaterabend: fesselnder Rhythmus, genau richtige Anteile von Humor und wirklich berührende Szenen' (*Deutschland Rundfunk Kultur*)

HENDRIK VI & MARGARETHA DI NAPOLI

DRAMATIS PERSONAE

MARGARETHA DI NAPOLI	prinses van Napels, later vorstin van Engeland
HENDRIK	kroonprins, later vorst Hendrik VI; ook Dauphin
HUGO GLOSTER	zijn oom, Protector van het Rijk; ook de held Talbot
LEONORA	zijn tante, vrouw van Hugo Gloster; ook La Pucelle
BISSCHOP WINCHESTER	zijn oom
SUFFOLK	graaf, later hertog, en vertrouweling van Hendrik VI
SOMERSET	neef van bisschop Winchester
BUCKINGHAM	eerst vriend, dan rivaal van Somerset
YORK	hertog en troonpretendent
SCHOON ROLANDKE	oudste zoon van York
RICHARD HET MONSTER	jongste zoon van York; gespeeld door wie Rolandke speelt
HUME	een mannelijke heks; gespeeld door wie Rolandke speelt
BODE	gespeeld door wie Leonora speelt
BEWAKERS	

EERSTE BEDRIJF

I.1 *Het lijk van Hendrik de Vijfden wordt binnengebracht. Omringd door de Protector van het Rijk, Hugo Gloster en diens vrouw Leonora; de bisschop van Winchester en kroonprinsje Hendrik.*

HENDRIK *(met een grafrede die hij duidelijk nog niet kan lezen)*
Liefste papa. Tussen de woordjes van deze brief zitten kussen warm en lief. Als ik de brief nu opendoe, vliegen al de kusjes naar u toe. *(legt de brief bij het lijk neer)*

GLOSTER
Behang de hemel met een zwart gordijn,
Versmacht de zon en smijt haar in de nacht,
Verzuip de maan en wurg ook elke ster
Die durven dulden heeft dat mijn broer stierf.

LEONORA
Ons land verloor nog nooit zo'n grote vorst.

GLOSTER
Ons land bezat nog nooit zo'n grote vorst.

HENDRIK
Waar is mijn papa nu? Ziet hij mij nog?

LEONORA
(knielt bij Hendrik neer; droogt zijn tranen)
Huil maar niet, mijn jongen; papa kijkt
Vanuit de hoge hemel op ons neer.
Oefen maar flink met lezen, je zult zien:
Met witte wolken schrijft papa zijn naam in
De lucht en die van jou met sneeuw in 't zand.
(geeft hem een boek om in te lezen)

WINCHESTER
(zegt het lijk)
De Vorst der vorsten zalfde hem tot vorst.
De Fransen vrezden 't Laatste Oordeel minder
Dan zij ooit sidderden voor zijn verschijning.
Hij streed als eerste ridder van de Heer
En won, door de gebeden van de Kerk.

GLOSTER
De Kerk? Het waren háár pilarenbijters
Die erom baden dat de levensdraad
Van mijn geliefde broer zo vroeg zou springen!

LEONORA
Bisschop van Winchester,
U ziet het liefst een marionet gekroond.
Een kind dat u, met één hand, kunt bespelen.

WINCHESTER
Wat ik ook wensen mag, ú bent Protector,
Gloster, de nieuwe vader van het Rijk
En van de prins. Uw vrouw begrijpt dat sneller:
Zij heeft haar ene hand op hem gelegd;

Haar andere bespeelt, als steeds, haar man —
 Meer dan een vrome dienaar Gods dat kan.

GLOSTER U moet van vroomheid spreken, farizeeër,
 U zet zelfs in uw eigen kerk geen poot!

LEONORA Tenzij wanneer u God de Heer wil smeken
 De nek te breken van uw vele vijanden.

WINCHESTER Schaam jullie, alle twee! Jullie ontheiligen
 Een lijk dat grootser is dan jullie leven. *(bidt)*
 Hendrik de Vijfden, ik aanroep uw geest!

LEONORA Red ons, bescherm ons, houd ons in uw hand. *(bidt)*

GLOSTER Verwarm ons met de adem van uw hoop. *(bidt)*

(York en zijn zoon Schoon Rolandke op, gevolgd door Somerset, Buckingham en Suffolk)

YORK Mevrouw en mijne heren!
 Het spijt me dat ik storen moet maar ik
 Heb droevig nieuws uit Frankrijk. Verlies,
 Verval, vernedering en chaos: Reims,
 Rouen, Guyenne, Champagne én Parijs...
 Verloren! Kwijt!

SUFFOLK Op een paar stadjes na van geen belang
 Scheurt Frankrijk zich totaál van ons land af.

WINCHESTER Hoe durft u! Voor het lijk van Koning Hendrik!

GLOSTER Hij schonk ons land de Franse kroon en troon!

LEONORA Spreek zachter of de schok brengt hem tot leven!

GLOSTER Hertog van York! Van wie komt dit verraad?

YORK Het heeft niet veel te maken met verraad.
 Men zegt dat h er verwarring heerst en tweespalt.

SUFFOLK De ramp is zelfs nog groter dan ze lijkt.
 Charles, een broer van de dode Dauphin,
 Noemt zich de nieuwe Dauphin en eist
 De kroon op die aan Hendrik was beloofd.

LEONORA Een zoon van Charles Le Sixi me, Dauphin?

WINCHESTER Hoe kunnen wij zo'n smet en smaad ontvluchten?

YORK Door niet te vluchten maar vooruit te stormen
 En onze vijand naar de strot te vliegen!

GLOSTER Dauphin of geen, ik stoot die zoon van Charles
 Kop over kont van onze troon; ik dood,

Voor elke man van ons, er vier van hem.
 Het leger dat ik in gedachten heb,
 Heeft Frankrijk reeds, vóór het vertrokken is,
 Onder de voet gelopen en geplet.

LEONORA We slaan die slakkenvreter, in de plaats
 Van ogen, wonden om hun nederlagen
 Met bloed en niet met tranen te bewenen.

SOMERSET *(negeert Leonora)*
 Heer Gloster?
 Protector van ons land én 't fiere Frankrijk?
 De nood is 't hoogst in 't schone Orléans!

BUCKINGHAM De dapperste van onze ridders, Talbot,
 Voert het bevel en smeekt ons om versterking!

(iedereen behalve de kroonprins roept steeds luider door elkaar)

YORK Waarom eerst Orléans? Neem eerst Parijs!
 Wanneer een hoofdstad valt, dan volgt de rest.

SOMERSET En Talbot overlaten aan zijn lot?

WINCHESTER Wie Orléans verliest, verliest het ál!

GLOSTER Met roepen gaan we er niet komen, heren!

BUCKINGHAM Een goed begin begint in Orléans!

YORK Begin van eerst af in de Pyreneeën!

SOMERSET Ach, laat hem, Buckingham, hij is 't niet waard.
 Men eert de boer zodra men met hem spreekt —
 Zijn grootvader was Lionel van Antwerpen...

WINCHESTER Wiens bloed niet altijd zuiver op de graat was! *(lacht)*

SUFFOLK Bisschop van Winchester, let op uw woorden!

YORK Werd uw bloed zuiver, bisschop, u viel dood!

SUFFOLK Blauw bloed mag kruipen waar het niet kan gaan,
 Toch baart het nooit een boer zonder banier!

SOMERSET Een boer niet, nee; een bastaard des te meer.

SUFFOLK Noemt u heer York een bastaard?

YORK Laat hem, Suffolk —
 Verlaag u niet door met hen aan te pappen.

SUFFOLK Parvenu's! Nouveaux riches! Gekóchte adel!

GLOSTER Ik smeek u, heren:
 Geen leger wint een oorlog door te twisten!

SOMERSET Als Talbot sterft, begint zijn troep te muiten!

WINCHESTER Voor God en Vaderland geldt dit gebod:
 Ontzet eerst Orléans — en red zo Talbot!

YORK Wel: vaar naar Rome, en vertrek van daar!

BUCKINGHAM Loop naar de hel en blijf voor altijd daar!

SUFFOLK Welk nut heeft het, de krachten te verspreiden?

SOMERSET Hoe krachtig zijn ze? Krijgt u ze bijeen?

YORK We moeten samen trekken aan één zeel!

WINCHESTER Jaja, maar wélk zeel, en naar waar, nietwaar?

GLOSTER *(stampvoet)*
 Genoeg, nu! Allemaal! *(stilte)*
 Ik eis van alle heren hier aanwezig
 Dat ze zich tot de tanden prepareren
 Om Talbot, onze grote held, met man
 En macht te assisteren. Maak
 Ons leger voor de oversteek gereed!
 Genoeg geruzie en palaver — ga!

(allen af behalve de lezende Hendrik, Leonora en Gloster)

LEONORA En wat gebeurt in tussentijd met hem?

GLOSTER Al is hij jong, ik roep hem uit tot koning.

LEONORA Maar wie brengt hem zolang in veiligheid?
 Moet ik die bisschop soms op afstand houden?

GLOSTER Ik ben de oudste heeroom van de jongen,
 De nestor van ons huis; mij komt het toe
 Om Hendrik van gevaren te vrijwaren.

(Leonora en Gloster gaan tevreden af)

I.2

Hendrik, de dromer, legt zijn boek terzijde en speelt soldaatje. Hij waant zich in Frankrijk, belegerd door de Engelse troepen. Hij ziet zich als de Dauphin. De Maagd van Orléans, La Pucelle, wordt door dezelfde actrice gespeeld als zijn tante Leonora; Talbot door dezelfde acteur als zijn nonkel Gloster.

DAUPHIN

Verzamel iedereen opnieuw! Ten aanval!
Verkwist uw leven eerder dan uw moed:
Van Engelsen verliezen is geen schande!
Wij mogen nog zo talrijk zijn, zij winnen,
Zij kennen krachten die voor ons geheim zijn!
Men fluistert dat de geest van Hendrik de Vijfden,
Gedragen door een raaf, over de zeeën
Vloog en een nest vond in de borst van Talbot.
De één schoot vijftien pijlen in het lijf van
Talbot — die vergoot geen druppel bloed!
De andere sloeg met een bijl naar Talbot,
Het blad versplinterde. Niets haalt hem neer!
De wanhoop stijgt als koorts, men denkt aan vroeger:
De dagen van de Zwarte Prins, die met
Zijn schaduw ons geboorteland deed rotten,
Die met één kuch lavendel deed ontbranden
En paarden schuimend op hun zij deed vallen.
Zijn grote achterneef, Hendrik de Vijfden,
Beweest het eveneens: zij zijn behekst!

PUCELLE

(op, in een wolk van mist)
Ik ben bereid. Mijn zwaard is scherp als glas,
Het lemmer telt op elke kant vijf lelies.
Ik vond het op een kerkhof in Touraine,
Waar het verborgen in een schroothoop lag.

DAUPHIN

Hef het, au nom de Dieu. Ik vrees geen vrouw!

PUCELLE

Zolang ik leef, vlucht ik niet voor een man.

(ze vechten; hij valt; ze zet hem haar zwaard op de keel)

PUCELLE

Aanvaard dat ik moet strijden aan uw zijde
En ik zal u naar d' overwinning leiden.

DAUPHIN

U hebt mijn handen en mijn hart verslagen.
Ik word verteerd door brandende begeerte.

Laat mij uw slaaf zijn, niet uw majesteit.
 Ik smeeek u dat — ik, de Dauphin van Frankrijk.
 PUCELLE Ik moet de liefdesrituelen mijden —
 Het zou mijn hemelse roeping ontwijden.
 Ik ben tot doem van Engeland gekozen;
 Nog deze nacht bevrijd ik Orléans!
 DAUPHIN Nooit kan ik u genoeg aanbidden, neem
 Mijn hart en ziel, en als het waar is dat
 U mij hetzelfde niet moogt schenken, geef
 Dan op zijn minst uw naam: wie bent u toch?
 PUCELLE Ik ben geboortig uit een herderin.
 De Moeder Gods is mij verschenen in
 Een visioen vol zaligheid en pijn,
 Zij droeg mij op, mijn hele kudde schapen
 Te offeren op 't altaar van de plicht.
 Ik sneed ze één voor één de keel kapot, om
 Mijn vaderland van het verderf te redden.
 Zo koos de Maagd mij uit de duizenden,
 Al was ik bruinverbrand en boers voordien,
 Haar stralen streelden mij weer wit en zalfden
 Mij tot de hoofse schoonheid die u ziet...
 Ik ben de kleine vlo... De luis... Pucelle...
 Die springt en steekt en bloed van goden drinkt...
 De Maagd van Orléans... Un ange... Jeanne D'Arc!
 DAUPHIN Als 't waar is dat Mohammed, de profeet,
 Bezield werd door een duif, dan heeft van u
 Een gouden adelaar bezit genomen.
 Mijn meteor, mijn Venus, mijn heelal —
 De reinste schoonheid sinds de zondeval.
 Komaan! De daad bij 't woord! En als ú liegt?
 Wee de profeet, die mij nog ooit bedriegt!

(krijgsgewoel; Talbot onder het bloed op, in een wolk van mist)

 TALBOT Waar is mijn kracht, mijn moed, mijn macht, mijn bloed?
 Mijn leger wijkt, ik kan het niet meer stoppen,
 Een vrouw in harnas jaagt het voor zich uit.
 Mijn rug tegen de muur, een zwakke prooi,
 Verlamd door het geblaf van Franse honden —

Als ik niet méér mag zijn dan een stuk wild,
Dan zal ik moedig zijn als 't wildste wild!
Geen wezel, die bij d' eerste beet al valt!
Een bosbeer zal ik zijn, die bomen breekt...
Een everzwijn dat paardenflanken scheurt...
Hard als een hert, dat in zijn vlucht zich omdraait:
Het buigt zijn kop en wiegt zijn scherp gewei,
De meute keffend op een afstand houdend...

(La Pucelle verschijnt met bloedend zwaard; Talbot valt op z'n knieën, kermt, laat zijn zwaard vallen)

PUCELLE

Is dit de gesel van mijn vaderland?
Dé Talbot? Zo geducht op 't Continent,
Dat moeders in het rijk van Albion
Hun zuigelingen sussen met zijn naam?
Ik hoopte een Hercuul te zien verschijnen.
Helaas, het is een dwaas, een kindse dwerg.

TALBOT

(wenend, zijn oren bloeden)
Mijn God, laat u de hel zo zegevieren?
Zij is Uw heks, Uw toverkol, Uw feeks,
De zwarte geit waar Beëlzebub op rijdt.
Geef mij een leger, een heel land als vijand,
Stuur mij desnoods Uw zoon om mee te vechten;
Maar vraag niet dat ik met de Slang moet strijden.

PUCELLE

Is Talbot bang? De man die alles kan? *(streelt hem)*

TALBOT

(weent)
Stop — duivelin, moeder van Lucifer.
Wat hier gebeurt is tegen de natuur.
Hou op! Ik moest het zijn die u verslaat.
Laat mij degeen' zijn die uw adem smoort.
Ik stuur u naar het hol waar u behoort...

PUCELLE

Kom, kom, mijn Talbot — schone, botte Talbot.
Ú ben het niet, maar ik, die moet vernederen. *(wurgt hem)*

TALBOT

(snottert en hijgt)
Pucelle!
Mijn Vlo, mijn Del, Gezwel vol pus en puisten,
Gamel vol drek en drab en sap van druipers,
Gestampte teef waar iedere soldaat

Zijn gat aan wreef, zijn stamper, stengel, staaf
 In hing te spuiten, tot u dreef van geil
 En gal en gele etter, spuug en slijm —
 Verrotte, godvergeten, gore hoer
 Vol schimmel, schurft, eczeem en sjankerkankers,
 Mijn hengst schopt op uw tetten tot uw hart
 Uw kut en kont uit zeikt, uw hersens langs
 Uw bek de rondte in spatten, zijn hoef
 Iedere klodder, elke kwab tot pap
 Verminkt, vermorzeld en vermalen heeft. *(sterft)*

DAUPHIN Rijt hem uiteen en hak elk bot kapot,
 Verbrand hem en verspreid zijn asse tot
 Geen hond kan graven naar één overschot
 Van heel die zogenaamde oorlogsgod.

PUCELLE O nee! Laat ons het lijk van hem niet schenden
 Voor wie wij, toen hij leefde, angstig renden.
(kust het lijk op het voorhoofd)

DAUPHIN Goddelijk schepsel, dochter van de zon,
 Hoe mag ik u mijn dankbaarheid betonen?
 De zege komt niet ons toe, alleen u —
 Ik deel dan ook voortaan mijn kroon met u.
 Ik bouw een piramide, hoger dan
 Eén farao gebouwd heeft voor zijn zus!
 De feestdag waarop Fransen wenen, wordt
 Niet langer Saint Denis, maar Saint' Pucelle! *(wil haar kussen)*

PUCELLE *(weert hem af; wankelt)*
 O nee, Dauphin! Ik zie ons vruchtbaar Frankrijk...
 Het rukt zich uit de aarde los en zweeft
 En uit de put die zijn contouren heeft
 Kruipt elke adder die ooit heeft geleefd —
 Een wiegend woud van slangen reikt omhoog
 En maakt zich sissend voor de sprong gereed,
 Om naar de zon als naar een muis te happen!
 Doe boete, bid, wees waakzaam, biecht uw zonden!
 De stemmen die ik hoorde zijn verzwonden!
 Hun zoete zingen is verstomd, hun hemelse
 Gelispel slap en uitgeput — en wat
 Ik nog verneem, in stormen van geschrei,
 Verscheurt mij, als het schroot van grof geschut.

- HENDRIK *(leest moeizaam, geholpen door Leonora)*
 En tot de vrouw sprak God:
 De lasten uwer zwangerschap zal ik verzwaren,
 Alleen in smarten zult gij nog uw kind'ren baren;
 Toch zult ge naar de man verlangen, als naar voedsel,
 En hij zal heersen over u, zoals een koning...
- LEONORA Heel goed, we gaan 't nog leren, Hendrikske,
 Lees voort...
- HENDRIK En tot de mens sprak God:
 Omdat ge zomaar naar uw vrouw geluisterd hebt
 En van de boom at die ik u verboden had,
 Is heel de aardbodem door u vervloekt en rot.
 Uw akkers kweken enkel distels, doornen en boleten...
(kijkt op)
 Boleten?
- LEONORA Champignons... Doe maar voort! We kunnen het!
- HENDRIK Alleen door levenslang te zwoegen zult gij eten,
 Want gij zijt stof en tot het stof keert gij terug...
- LEONORA Bravo! Ik ben zo trots op jou, mijn jongen!
(knijpt hem in de wang, troeteltoontje)
 En straks word jij ook onze koning — en
 Daarna word jij zelfs koning in Parijs!
- HENDRIK Waarom moet ik verhuizen naar Parijs?
 Ik ben het liefst de koning in óns land.
- LEONORA *(glimlach)*
 Zolang jij maar, als koning van welk land
 Dan ook, je tanteke nog kennen wilt.
- HENDRIK Waarom zou ik mijn tanteke niet kennen?
- LEONORA Als zonen grote mannen worden, Hendrik,
 Dan scheiden ze het eerst van hun mama.
- HENDRIK Ik niet! Jou laten vallen doe ik nooit.
- LEONORA *(ze aait hem)*
 Jij laat je tanteke nooit in de steek?
- HENDRIK *(huilt bijna)*
 Dat zeg ik toch: nee, nooit...
- LEONORA En zal je ooit
 Naar vreemde mensen en mijnheren luisteren,

In plaats van naar je tante?

HENDRIK Nee.

LEONORA Nooit?

HENDRIK Nee!

LEONORA Zo wil ik het horen, lieve jongen. *(streelt over zijn hoofd)*
Heren? De kroonprins is er klaar voor, nu.

(Gloster, Winchester, Buckingham, Suffolk, Somerset, York en Schoon Rolandke op)

LEONORA *(fluistert berispand)*
Hendrikske...! Opletten...!
(Hendrik was alweer aan het lezen, legt met tegenzin boek opzij)

GLOSTER *(plechtstatisch)*
Bisschop, zet hem de kroon nu op het hoofd.

WINCHESTER Lang leve Hendrik, zesde van die naam!
Bij God de Vader zweren wij voortaan...

GLOSTER *(valt hem ongeduldig in de rede)*
Geen ander vorst dan Hendrik te erkennen,
Geen vrienden dan zijn vrienden lief te hebben,
Geen vijand te bevechten dan de zijne!

ALLEN Lang leve Hendrik, zesde van die naam!

GLOSTER Uw eerste taak, mijn vorst, behelst het sturen
Van een bestraffingsexpeditie om
De moord op Talbot, onze held, te wreken
En om het Frans verzet voorgoed te breken
Door Jeann' De Heks en haar Dauphin te vangen.

YORK Een taak, mijn vorst, die ik graag op mij neem.

SOMERSET Ik dacht nochtans dat de Protector zei
Dat het verzet voorgoed verdwijnen moet.

(van nu af: iedereen weer door elkaar)

BUCKINGHAM Zo'n drastisch plan vereist een sterke hand! *(wijst op Somerset)*

SUFFOLK Van iemand met een échte staat van dienst! *(wijst op York)*

GLOSTER Heren, we gaan ons niet beginnen op te winden!

YORK *(tot Somerset)*
Uw kop ziet rood: van hoogmoed of van schaamte?

SOMERSET De uwe wit: van lafheid of van schrik?

GLOSTER Ik smeeek u, heren, dit is niet de plaats...

LEONORA De schoonste dag in Hendrik zijn jong leven!

SUFFOLK *(tot Somerset)*
 Geen pad kwaakt luider dan een parvenu!

BUCKINGHAM Geen vat klinkt holler dan een pad van adel!

YORK Geen mat is platter dan een rijke snob!

SOMERSET Geen gat is leger dan een incestkop!

GLOSTER Somerset en York, ik beveel u te zwijgen!

LEONORA Ik schaam mij in de plaats van elk van u!

WINCHESTER Beheers u! Om de liefde Gods! Sluit vrede!

YORK 't Is tussen mij en hem, hou u erbuiten!

SOMERSET Laat eerst dan tweegevecht de boel beslechten!

HENDRIK VI Zwijg! Allemaal!
(stilte; de koning verbijt z'n tranen)
 Is 't zo dat wij gewonnen geven wat
 Mijn vader met zijn bloed gewonnen heeft?
 Bevecht elkaar niet langer, maar span samen.
 Maak van uw beide troepen één groot leger,
 Trek tegen die Dauphin op, zij aan zij,
 En keer slechts weer met een gedeelde zege —
 Ga!

*(Somerset en Buckingham gaan links af; York, Suffolk Schoon
 Rolandke gaan rechts af)*

WINCHESTER Mijn vorst... U hebt mij dunkt niet slecht gesproken.

GLOSTER Zeer zeker, maar... Het is niet opportuun
 Dat Somerset en York tezamen optrekken.
(Hendrik heeft zich opnieuw verdiept in een boek)

WINCHESTER *(na blik van verstandhouding met Gloster)*
 Mijn vorst? *(blik van verstandhouding met Leonora)*
 Hebt u de brieven van de paus gelezen?

GLOSTER Hij smeekt uw' Hoogheid — die de heerser wordt
 Van beide parels aan de christenkroon —
 Zo snel als 't in uw mogelijkheden ligt
 Een goddelijke vrede op te bouwen
 Tussen die beide schone heerlijkheden.

HENDRIK VI *(lezend)*
 Ja, doe dat maar. 't Is waanzin dat een oorlog,

Vol primitieve slachtpartijen, heerst
 Tussen belijders van 't zelfde geloof.
 WINCHESTER *(na opnieuw oogcontact met Gloster en Leonora)*
 De vrede, heer, komt niet vanzelf, zij wacht
 Op 't goed moment en 't passend instrument...
 GLOSTER Las u de brief van hertog Armagnac?
 LEONORA Hij is familie van uw moeder zaliger...
 GLOSTER Iemand met groot gezag en macht in Frankrijk...
 WINCHESTER Hij heeft geen ander kroost dan slechts één dochter,
 Ghislaine D'Armagnac —
 Met fabelachtig vorstelijke bruidsschat —
 Die hij aan u ten huwelijk wil bieden...
 HENDRIK VI Ik ben te jong, ik moet eerst nog studeren.
 De wijsbegeerte staat een koning beter
 Dan zedeloosheid met een vreemde vrouw. *(leest voort)*
 WINCHESTER *(berispend)*
 Hendrik, het staat een jongeman als u
 Niet goed de wenken in de wind te slaan
 Die ouderen en wijzere u geven.
 Gehoorzaam aan uw nonkel en uw bisschop!
 LEONORA Hou op, mijn beste bisschop! Hendrik is
 Niet meer uw neef — u hebt hem zelf gekroond!
 Hij is nu koning; u, zijn onderdaan,
 Uw rol is uitgespeeld, u wordt bedankt —
 Van harte zelfs. Maar laat de jonge vorst
 Nu eindelijk op eigen benen staan!

(Winchester gekrenkt en woedend af)

 LEONORA Ook u, Protector, smee ik om te gaan —
 Laat Hendrik rustig praten met zijn tante.

(ook Gloster af, na knipoog met Leonora)

 LEONORA Hendrik? *(neemt de vorst zijn boek af)*
 HENDRIK VI Maar, tanteke! Ik was juist goed aan 't lezen.
 LEONORA Ach, jongen lief... *(streelt hem over het haar)*
 Er zijn ook zaken die een boek verzwijgt,
 Papier vertelt, maar kan ons niets doen voelen.

Ghislaine D'Armagnac,
De dochter van de grote Franse hertog,
Heeft lippen, roder dan frambozen; handen,
Zachter dan vachten van marmotten zijn;
Haar lenig lijfje danst meer dan het wandelt;
Haar ogen glanzen, groter dan amandels;
Haar stem is ambrozijn, geen nachtkleed past
Haar beter dan haar losgeknoopte haren;
De schoonheid van haar navel brengt gehangenen
Tot leven; heel haar huid is wit als melk;
Ze geurt, zoals de zeeën in de zomer.
Geen man heeft haar ooit aangeraakt, gekust
Is zij slechts door haar moeder en haar voedster...
Denk daaraan, Hendrik, als je boeken leest.
En weet: de liefde lacht met wijsbegeerte.
(kust hem op het voorhoofd)

PUCELLE

(draagt de gedode Dauphin)

Gooi goden neer, sla keizers dood en engelen,
 Neem om het even wie, neem mij — niet hem.
 Sticht brand in alle straten, steden, staten,
 Verstik ons allemaal, mij eerst — niet hem.
 Graaf wat gestorven is weer op, begraaf
 Voorgoed wat leven moet, plet mij — niet hem!
 U, stemmen, die mij altijd hebt gesterkt,
 U, geesten, die mij altijd hebt gegidst:
 Wat moet ik geven, voor u mij weer helpt?
 Een been? Meteen. Waarheen moet ik nog gaan?
 Een arm? Ik geef er twee. Wat blijft er mij
 In dit bestaan nog te omarmen over?
 Mijn hart? Neem het toch mee, het dient tot niets.
 Het doet maar pijn en klopt zoals een kever
 Die in zijn pop niets meer te vreten heeft.

YORK

(op; grijpt La Pucelle vast)

Dat laat ik nooit meer uit mijn poten gaan —
 Dat mag formules braken, vloeken, tieren,
 Dat mag haar duivels allemaal ontbinden:
 Het is een maat voor niets, ze gaat eraan!
 Waar blijven jullie, mannen? Help me dan!

(Suffolk gehaast op, gevolgd door Schoon Rolandke)

PUCELLE

(verweert zich niet eens)

Wie ik ooit was, kan niemand nu nog doden.
 En wat ik ben, is 't doodslaan niet meer waard.

SUFFOLK

Snel! Sleep dat pokkenwif toch naar de brandstapel,
 Voor zij ons met haar duivelmuil betovert.

PUCELLE

(nu toch wild schoppend en zich kronkelend)

Nee, niet het vuur, geen vlammen, niet die rook!

YORK

Het vuur zal als een varken aan je zuigen
 En vóór je kop kan koken en uiteenspat
 Zal je gedaante, als bij alle heksen,
 Zich van bedrog ontdoen als van een kleed,
 Jouw schoonheid tonend in haar ware vorm:

Twee bokkenpoten, een behaarde bek,
 Een mond vol slijm en solfer, en een staart.
 PUCELLE Begraaf mij levend, sla mijn hoofd eraf
 Maar geef mij niet aan hete vlammen prijs...
 YORK Waarom — een toverkol en duivelin
 Moet toch aan heter vuren zijn gewend?
 PUCELLE Vervloekte moordenaars... Daag niet de wet
 Van God de Vader uit... Ik draag een kind...
 Dood, in mijn schoot, mijn ongedoopte vrucht
 En ú bent het, die in de hel zult boeten...
 YORK Welwel... *(lacht)*
 De Maagd is heilig en toch zit ze vol?
 SUFFOLK Haar machtigste mirakel tot nu toe:
 Wel rein en kuis, maar drachtig als een koe.
 YORK Er zat een gat in, dus 't lag voor de hand
 Dat de Dauphin het rampetampen zou.
 SUFFOLK Twee vliegen in één klap! Als zij verbrandt,
 Verkoolt meteen de bastaard van die bastaard.
 YORK Wie zoveel mannen zoveel warmte bracht,
 Wordt met een vreugdevuur het best herdacht.
(gooit een fakkel in de brandstapel, die oplaait)
 PUCELLE *(opnieuw kalm — stokstijf, zelfs trots)*
 Nu ik de hitte proef die ik zo vreesde,
 Valt alle schrik en zwakte van me af
 Als een versleten vel dat knapt en knispert,
 En mij zal achterlaten als herboren...
 Wees welkom, vuur! Verzeng mij, lieve gensters!
 Lik mijn gezicht en leg uw hete handen
 Waar nooit een mannenhand mij heeft geraakt.
 Laat, onder uw geweld, de takkenbossen
 Kraken zoals een bed en loei van lust.
 Mijn lijf heeft zeven openingen, neem
 Ze allemaal: ik brand, nog voor ik brand
 Want elke wond die u mij schenkt, is weer
 Een schandvlek op 't geweten van mijn beulen.
 Vergeef me — mijn Dauphin, mijn lief — mijn lafheid,
 Vergeef mij meest van al dat ik nog leef,
 Dat ik u urenlang alleen liet wachten
 Voor ik de weg naar u durfde te gaan:

Ik kom, ik kom — nog even moet ik leven!
Ik zie een licht zoals geen licht ooit was —
Het zingt zoals geen mens ooit heeft gezongen.
De aarde splijt, het regent rode tongen
En geen verlangen heeft mij meer geschroeid
Dan dit geluk, dat mij geheel verteert.
York? York!
O gore beul van mij, waar bent u? Luister!
Ik ben verblijd, ik ben bevrijd — ik dánk u!
Nee, wend uw laffe blik niet af, blijf kijken!

(York en Schoon Rolandke wijken, voor de hitte en de vloek)

PUCELLE

Herken het lot dat God heeft voorbeschikt
Voor u, uw nageslacht, uw vaderland:
Zij zullen, weerloos aan een staak gebonden,
De stank van hun ontbinding moeten ruiken.
De ratten zullen aan hun ogen eten,
De wolven aan hun opgezwollen levers,
De vliegen kweken maden in hun wonden,
Het vlees aan hun geraamten zal verrotten —
En waar ik sterf in zaligheid en roes,
Zult ú vergaan in waanzin en ellende. *(sterft)*

YORK

(zijns ondanks onder de indruk; tot Suffolk)
Kom, laat ons gaan. Weg uit dit valse Frankrijk —
Een land dat even schoon is als verraderlijk.
(af, met Schoon Rolandke)

*(Suffolk blijft alleen achter; hij bekijkt gefascineerd het verkoelde
lijk van Pucelle; achter de brandstapel vandaan snelt plots een
schim weg, gehuld in een kapmantel)*

SUFFOLK

Wie daar? Spreek op! Wat doet u hier? Blijf staan!
(hij overmeestert de schim)
Wie u ook bent — voortaan bent u van mij.
(rukt de kapmantel weg en stikt in bewondering)
Nee — vrees niet, vlucht niet. Ik ben uw gevangene.
De dwangarbeider van uw trotse schoonheid.

Mijn hand zal u niet slaan en zelfs niet strelen.
Ik kus mijn vingertoppen met respect
En leg ze teder op uw slanke lenden.
(kijkt haar in de ogen)
Wie bent u? Engel, muze of godin?
Ik smeek u: spreek —
Zodat ik u nog beter kan aanbidden.

MARGARETHA Ik ben prinses. Mijn naam is Margaretha,
Mijn vader vorst van Napels. Wat bent u?

SUFFOLK Een graaf, genaamd naar zijn familie: Suffolk.
Wees niet beledigd, wonder der natuur,
Dat u mij door het lot in handen viel.
Een zwaan beschermt haar donzig kuiken ook
Door het met beide vleugels klem te zetten.
Bent u niet van zo'n slavernij gediend?
Voel u dan vrij te gaan — ik blijf uw vriend.

(Margaretha wil inderdaad weggaan)

SUFFOLK *(houdt haar staande)*
Nee, blijf. Ik mis de macht u los te laten.
Mijn hand doet afstand, maar mijn hart zegt neen.
(legt voorzichtig zijn hand op haar wang)
Een zon die speelt in watervallen van
Kristal, waardoor haar stralenkrans verdubbelt —
Net zo verblindt uw schittering mijn blik.
Ze legt mijn tong lam, ze bedwelmt mijn geest.

MARGARETHA *(duwt nu pas zijn hand voorzichtig weg)*
Kom op, graaf Suffolk — als dat echt uw naam is:
Wat kost de losprijs, vóór u me laat gaan?
Want mij maakt u niets wijs: u gijzelt mij.
Vertel — wat wilt u voor mijn vrijheid vangen?

SUFFOLK *(binnensmonds; tot zichzelf)*
Wie mooi is, móet daarom gewonnen worden —
Wie vrouw is, kán daarom gewonnen worden.
Maar domme sukkelaar: je bent getrouwd!
Hoe moet dan Margaretha van je houden?
Hoe zorg je dat ze altijd naast je blijft?

MARGARETHA Wat zit met uzelf te konkelfoezen?

SUFFOLK Mag ik niet weten wat mijn losgeld wordt?
Denk na, prinses van het roemruchte Napoli:
Is uw gevangenschap geen buitenkans
Indien ze u verheft tot koningin?

MARGARETHA 't Is erger om vorstin te zijn in boeien
Dan om een slaaf te zijn en onderworpen.
Monarchen moeten vrij zijn, boven alles.

SUFFOLK Dat zult u zijn — zolang de koning van
Mijn fiere vaderland in vrijheid leeft.

MARGARETHA Uw koning Hendrik heb ik nooit ontmoet —
Wat levert mij de vrijheid op van hem?

SUFFOLK Laat mij u kronen tot zijn koningin.
Ik plaats een gulden scepter in uw hand,
Ik tooi uw hoofdje met een rijke kroon —
Als u, in ruil, uw hart en liefde biedt.

MARGARETHA Aan hem die mij nog voor het eerst moet zien?
(lachje, kijkt hem in de ogen)
Of is er iemand anders in 't geding
Die mij wil zien verhuizen naar uw land?

SUFFOLK De liefde van een koningin is groot
Genoeg voor ieder van haar onderdanen.

MARGARETHA Ik ben niet waard de vrouw te zijn van Hendrik.

SUFFOLK Ik ben niet waard om, namens Hendrik, naar
De hand te dingen van zo'n knappe vrouw.
De vraag is: wilt u die van hem aanvaarden?

MARGARETHA De vraag is: kan een graaf ze mij beloven?
Hoe weet ik dat u meent wat u mij zweet?

SUFFOLK Geen mens kan liegen als u naar hem lacht —
Ten overstaan van u kan niemand huichelen.

MARGARETHA Ik breng geen bruidsschat mee, tenzij mijn naam.

SUFFOLK Wie heeft een bruidsschat nodig, met zo'n naam?

MARGARETHA *(lonkt)*
Mijn weinige voorouderlijke gronden
Moeten — bevrijd van tol en ongeschonden —
Weer naar ons kroondomein van Napoli.

SUFFOLK Als het er weinig zijn, is er maar één
Probleem. Volstaan ze wel als onderpand
Voor zulk een grandioze koningin?
Daarom, als bonus en bezegeling,

Geef ik u ook uw vrijheid weer. Voilà!
(laat haar los)

MARGARETHA Bedankt. Pas nu ben ik geheel van u.
 Geen vorst had ooit een beter advocaat.
 Ik zal voor u altijd een plaats voorzien
 In mijn gedachten en gebeden. Ciao!

SUFFOLK *(houdt haar tegen)*
 Ook u tot ziens — maar mooie Margaretha?
 Wat krijgt mijn vorst van u als erewoord?

MARGARETHA Het woord van eer dat men verwachten mag
 Van dochters, maagden — en: zijn dienaars.

SUFFOLK Geen tastbaar liefdespand erbovenop?

MARGARETHA Toch wel! Mijn onbezoedeld hart, nog nooit
 Besmet met liefde. Dat zend ik uw vorst.

SUFFOLK En dit, mevrouw, alsnog erbovenop.
(kust haar op de mond)

MARGARETHA *(weert hem pas na ettelijke tellen af)*
 Dit was alleen voor u. Ik zou niet durven
 Een koning zo'n onnozel pand te sturen. *(af)*

SUFFOLK Nu staat jou, Suffolk, één ding nog te doen
 Terwijl je over land en zee terugreist.
 Vergeet geen flinter van haar schittering.
 Haal elke dag en elk moment haar beeld
 Weer voor je geest. Herhaal als in gebed
 Haar weergaloze weelde der natuur
 Die alle beeldhouwwerken overstijgt.
 Bezing haar majesteit van uur tot uur!
 Kniel zo geoeffend neer. Om Hendrik met
 Jouw lofzang te beroven van zijn zinnen. *(af)*

TWEEDE BEDRIJF

II.1

Het paleis. Nacht. Hendrik slaapt met zijn hoofd op een boek.

LEONORA

(op, in nachtkleed, met kaars)

Hugo! Hugo, Hugo!

(Gloster op, in nachtkleed en met pispot in de hand)

O Hugo-lief: Ik had een droom, zó schoon...

Ik was, naast jou, gezeten in een zetel

In 't midden van een grote kathedraal,

Omgeven door gezang, wit licht en wierook,

Gekleed in kant, brokaat en hermelijn;

En Hendrik en een meisje knielden vóór me

En plaatsten op mijn hoofd een gouden kroon...

GLOSTER

Verwaande feeks; verwend, vervloekt serpent!

Ben jij niet nu al d' eerste vrouw van 't rijk,

Getrouwd met mij, Protector — ik die van

Je hou? Jij kunt nu, met één vingerknip,

Elk wereldlijk genot naar wens bestellen,

Meer dan je kunt bedrijven of bedenken.

En nog zoek jij, in ovens van bedrog,

Je hoogmoed om te smeden tot verraad!

LEONORA

Waarom ben jij ineens zo choleriesk?

Voortaan hou ik mijn dromen voor mijzelf.

GLOSTER

Doe dat! Vertel ze voor de spiegel, dagelijks,

Maar schrik niet van de tronie die je ziet.

Blijf kijken naar dat beest, al is het gruwelijk.

Want als het — uit de wouden van de geest,

In mist en mest van wanhoop en verlangen —

Ons óngezien benadert en bespringt,

Dan biedt geen harnas baat tegen zijn beet.

Vertel ze dus, vertel ze allemaal —

Maar vecht ertegen, vecht met elke droom.

Want zelfs van nachtmerries weet niet één mens,

Of ze zijn vrees onthullen, of zijn wens.

LEONORA

(wendt tranen voor)

Voor mij zijn dromen beelden van bedrog,

Die enkel tonen wat nooit waar kan worden —

Waarom zou ik daartegen moeten vechten?

GLOSTER

(beheerst zich)

Je hebt gelijk. Het spijt me, lieve Nora;
 Ik moet mijn driften leren in te tomen. (*vluchtige zoen*)
 Het is alleen dat ik, de laatste tijd,
 Zo opgejaagd en zonder slapen slaap,
 En zelf met duistere demonen strijd.
 Slaap wel!
 (*Nora verward af; Gloster hoest krakend*)
 Waar moet dit eindigen — met welke ramp?
 Een blinde rat knaagt zich een weg doorheen
 De ingewanden van ons vaderland:
 Hendrik de Vijfden in zijn bloei verschroeid...
 Zijn zoon, mijn neef, te zwak voor onze kroon...
 Een naamloos graf voor Talbot, onze held —
 Verzwolgen door Frankrijks gistende gronden...
 De clerus en de adelstand verdeeld,
 Verziekt door achterdocht, verteerd door woede...
 Mijn vrouw: bedwelmd, het hoofd op hol gebracht...
 En ik?
 Wanneer ik hoest of nies of pis, dan bloed ik.
 Er zwellen zwarte knobbels in mijn oksel.
 Mijn lijf — méér dan mijn geest — herinnert zich
 De gruwzame voorspelling die, ten tijde
 Van Hendrik, zelfs in 't mondje van een zuigeling
 Bestorven lag: 'Wat koning Hendrik wint, zal
 De nieuwe koning Hendrik weer verliezen...'
 (*hoest weer*)
 Een wedstrijd in verval is aan de gang,
 Mijn land tegen mijn lijf. Mijn lijf zal winnen —
 Voorlopig, deze eerste ronde toch.
 Maar ooit wordt de ravage die mij opvreet,
 Een peulschil in de puinhoop van dit rijk...
 (*aait Hendrik over het hoofd*)
 Wat moet van ú dan, jonge vorst, geworden?
 Mijn arme jongen... Wie kiest dan uw zijde? (*af*)

II.2

*Het paleis. Suffolk en Hendrik VI op, met in hun spoor
Somerset en Buckingham.*

HENDRIK VI Somerset, Buckingham, ik smeeek u, laat ons!

SUFFOLK Mijn vorst en ik zijn in een diep gesprek
Verwikkeld.

SOMERSET Zijn er dan problemen, sire?

BUCKINGHAM Wij staan altijd paraat om u te helpen!

SUFFOLK Mijn vorst en ik hebben alleen een goed
Gesprek.

SOMERSET Een goed gesprek? O, alstublieft:
Betrek ook ons erin!

BUCKINGHAM Wij doen graag mee!

SOMERSET Wij zijn gevat!

BUCKINGHAM Van alles op de hoogte!

SOMERSET Dat zou juist jij toch moeten weten, Suffolk?

HENDRIK VI Heren! *(stilte)*

Wanneer ons aller koning, Jezus Christus,
Niet tot de massa sprak of wond'ren deed,
Verkoos Hij, ver van wanklank en gewoel,
De stilte — in 't gezelschap van niet meer
Dan één of twee apostelen per keer.
Laat ons. Ik móet alleen met Suffolk spreken.

(Somerset en Buckingham knarsetandend af)

HENDRIK VI Maar goede vriend, mijn tante heeft gezegd,
Over Ghislaine D'Armagnac...

SUFFOLK Vertrouw geen vrouw als criticus van vrouwen!
Ík heb dat Armagnac-meiske ontmoet
En — tussen ons, twee mannen ondereen —
Dat is geen vrouw meer, maar een olifant.
Haar oog staat scheef, haar mond hangt altijd open
En over haar doet deze grap de ronde:
Wanneer is het geoorloofd voor een slaaf
De hertogsdochter in 't gezicht te spuwen?
Wanneer haar ongebleekte snor in brand staat.

HENDRIK VI *(onthutst)*

Het schijnt dat zij een grote bruidsschat heeft...

SUFFOLK Dat is 't ultiem bewijs van wat ik zeg!
Haar arme vader, rijker dan een sultan,
Verhoogt wanhopig ieder jaar haar bruidsschat,
Met landerijen, schilderijen, goud,
Commodes van ivoor en ebbenhout,
Tapijten, schoner dan een wereldwonder —
En toch kijkt niemand om naar zijn dragonder.

HENDRIK VI Maar bisschop Winchester en nonkel Gloster...
SUFFOLK Wat weten twee bejaarden van de liefde?
Een lompe boer — die pingelt om een vrouw,
Als marktlui om een schaap, een os, een knol.
Maar wat zou u, die koning is gezalfd,
De zoon van Hendrik de Veroveraar,
Zo leeg, zo laag, zo leugenachtig zijn
Gewin te zoeken, geen volmaakte passie?

HENDRIK VI Ik weet het niet... Ik... Alles is verward en...
SUFFOLK Mijn vorst, ik spreek niet graag van iemand kwaad,
Maar Winchester, uw tante en uw nonkel
Hebben er alle drie hun voordeel bij
Dat u voor hertog Armagnac zou kiezen.
Maar ik? Wat ben ik er gebaat mee dat
Ik u, in eer en trouw, de beste vrouw,
De meest geschikte koningin help zoeken?

HENDRIK VI U hebt gelijk. Het spijt me dat ik niet
Uw aanbeveling eerder heb gevolgd.
Ik weet niet wat het is, mijn hart en geest
Slaan bij de minste twijfel reeds op hol.
Ik vrees dat ik niet opgewassen ben
Om Margaretha — als zij is, zoals
U haar beschreef — te woord te moeten staan.
Wilt u haar en haar vader niet bezoeken?
Wilt u, in mijn plaats, niet naar Napels gaan?
Vraagt u, in mijn naam, haar ten huwelijk!

SUFFOLK Dat wil ik zeker, heer — ik ben vereerd.
HENDRIK VI Ga dan en laat mij met mijn zorg alleen.
Wanneer ik nog maar denk aan Margaretha,
Begint het bloed te suizen in mijn oren,
Mijn longen weigeren de lucht waarnaar
Ze snakken, ik zie vlekken voor mijn ogen,

SUFFOLK

Mijn maag krimpt samen als een kwade vuist...
De minne dienen is te groots, te gruwelijk!
Nu eens vernederd en dan weer bejubeld
Moet ik — soldaat van passie en begeerte —
Ontbering dragen en blijdschap doorstaan
Tot ik geraak waar ik het wezen smaak
Der liefde: hemel én hel, vrucht én wraak...
O, Suffolk, vriend van mij, geef mij uw raad:
Is het normaal dat ik aan hartstocht lijd,
Als aan een plaag die alles openrijt?
O Majesteit —
Dat is normaal, zo zal het altijd zijn:
Wie is besmet met liefde, leeft in pijn.
(kortstondig af)

II.3 *Het paleis. Gloster, Leonora, Winchester, York, Somerset en Buckingham voegen zich bij de koning.*

SUFFOLK *(weer op, met aan zijn hand de gesluierde Margaretha)*
 Thans buig ik nederig mijn knie en leg —
 Voldaan! — mijn rechten op de koningin
 In uw genadige en gulle hand:
 De mooiste gift die een markies ooit schonk,
 De gaafste maagd die ooit een koning kreeg:
 Uit Napoli, de mooie Margaretha!
(hij ontdoet voorzichtig Margaretha van haar sluier)

HENDRIK VI *(doodzenuwachtig, onzeker; sist)*
 Suffolk: sta op! *(plechtig)* Welkom, mijn koningin.
 Ik kan geen liever liefdesteken geven
 Dan deze lieve kus. *(zedige kus op de wang)*
 O God, o Heer! *(tot de hemel)*
 U die mij 't leven hebt verleend, verleen
 Mij thans een hart, van dankbaarheid verzadigd!
 U schenkt mijn kleine ziel een wereld vol
 Van aardse zegeningen: haar gelaat. *(tot Margaretha)*
 Gesteld dat wederzijdse liefde onze
 Gedachten rijmen doet als in gedichten?

MARGARETHA
 Wat elke minnaar van de minne weet,
 Voel ik: 'Mijn juk is zoet, mijn last is licht.'
 Tot voor vandaag was ik zoals een vrouw
 Die huilt en kreunt in barensnood der liefde.
 Uw woord, uw kus: zij hebben mij verlost.
 'De liefde hoort ons toe, en wij aan haar —
 Geen wrede vreemde drijft ons uit elkaar!'

HENDRIK VI
 Haar schoonheid sloeg mij eerst ondersteboven;
 Maar haar lichtvoetigheid van tong, haar woorden
 — Zo frêle, en toch van wijsheid zwaar — doen mijn
 Ontreddering in vreugdetranen omslaan.
 Mijn hart, mijn hoofd: het zingt van zaligheid.
 U, heren, wens mijn liefste een warm welkom!

ALLEN *(knielend, behalve Leonora, die ook niets zegt)*
 Lang leve onze nieuwe koningin!

MARGARETHA
 Wij danken u. Van harte. Allemaal.

SUFFOLK
 Als het de heer Protector past: ziehier

De voorwaarden van 't huwelijksverdrag.

GLOSTER *(leest)*
 'Ten eerste werd er overeengekomen dat koning Hendrik de Zesde zich in de echt verbinden zal met Margaretha, dochter van Reignier, de vorst van Napels, en dat hij haar tot koningin van Engeland zal kronen. Ten tweede, dat het hertogdom van Anjou en het graafschap Maine zullen worden ontzet en teruggegeven aan koning Reignier, haar vader...' *(laat het verdrag vallen)*

HENDRIK VI
 Wat scheelt er, oom?

GLOSTER
 Vergeef me, goede vorst;
 Ik voel iets steken in mijn hartstreek; 't maakt
 Mijn ogen troebel, ik kan niets meer lezen...

HENDRIK VI
 Ik bid u, bisschop Winchester: lees voort.

WINCHESTER
(raapt het verdrag weer op, leest)
 '...teruggegeven aan haar vader...' Pompompom... Aha! 'En dat zijzelf wordt overgebracht op koning Hendrik de Zesde z'n eigen kosten, en zonder enige bruidsschat.'

HENDRIK VI
 Ik had het zelf niet beter gedaan, Suffolk!
 Kniel neer, markies, kniel neer: wij slaan u hier
 Tot eerste hertog Suffolk. Dank u zeer!
 Heer York, kozijn: hierbij ontslaan wij u
 Als de Regent van dat stuk grond in Frankrijk.
 Bedankt, u allen — lieve tante, oom,
 Somerset, Buckingham, Winchester, York....
 Wij danken u voor uw liefde en steun
 Ons bij 't onthaal van mijn vorstin bewezen.
(tot Margaretha en Suffolk)
 Laat ons naar binnen gaan om in detail
 Haar onverwijld kroning te bespreken!
(af, met Margaretha en Suffolk)

LEONORA
(tot Gloster, na een loodzware stilte)
 Welwel... Wat denkt mijn heer Protector van
 Zijn nieuwe koningin? Is zij niet bééldig?

GLOSTER
 Heeft mijn broer daarvoor soms zijn schoonste jaren,
 Zijn moed, zijn macht en manschappen, in oorlog,
 In ontij en ellende opgeofferd?
 Zijn faam en zijn fortuin op 't spel gezet,
 Onder de blote hemel slapend, ziek,
 Terwijl het stenen uit de grond vvoor of

De zomer barsten in de bergen sloeg?
 Verderfelijk is dit verdrag, dit huwelijk
 Is monsterlijk, heel dit verbond is gruwelijk!
 Wég, onze namen uit alle annalen,
 Wég, onze letters van de zegebogen,
 Wég, hoofden van al onze monumenten —
 't Hakt alles weg, als had het nooit bestaan!

WINCHESTER Vanwaar die passionele toon, Protector?
 Waarom zo'n grof sermoen vol gif en gal?
 Frankrijk is nog van ons, en blijft dat ook.

GLOSTER Maar voor hoe lang? Anjou en Maine zijn
 De sleutels van ons bruggenhoofd Normandië!

YORK Ík was het die de heks Pucelle verbrand heeft
 Zodat wij meester bleven van die gronden!
 Ik heb ze met mijn eigen hand bevochten,
 Ik had mijn bloed en leven ervoor veil!

GLOSTER En nu schenkt men ze t'rug, met vredeswoordjes
 En met excuses bovenop, verdomme!

YORK Mij is altijd verteld dat onze koningen
 Met maagden huwen die met zich een bruidsschat
 Van goud en grond en geld en giften brengen,
 Maar Hendrik schenkt zijn eigen schat weg om...

GLOSTER Een del te kopen die geen klóten meebrengt!
 Is dat geen misselijke grap? En dat
 Die Suffolk zelfs het lef heeft om de kosten
 Van haar vervoer in rekening te brengen...
 Laat haar in Napels blijven en verhongeren!

WINCHESTER U stoomt van woede, Gloster, maar waarom?
 Is zij de wens niet van uw neef, de vorst?

GLOSTER Ik heb u door, bespottelijke bisschop;
 U neemt geen aanstoot aan mijn woorden, heer,
 Maar aan mijn rol en bijzijn des te meer.
 Mijn woede mag zich dan niet laten temperen,
 De uwe ligt op uw gezicht bestorven
 En wacht slechts op één vonk om te ontbranden —
 Wat zij zal doen als ik hier langer nog
 Dan één seconde blijf. Salut! De kost!
 En dat u achterklap vertelt als ik
 Mijn kont gekeerd heb? Doe maar! Maar onthoud

Eén ding: dat ik het was, die heeft voorspeld
 Dat wij in Frankrijk worden uitgeteld!
(af, gearmd met hautaine Leonora)

WINCHESTER Ziezo...

Protector af, in drift en razernij!
 Vergis u niet. Hij is mijn vijand, zeker —
 Maar hij is meer: een vijand van u allen.

BUCKINGHAM En geen groot vriend, vrees ik, van onze koning.
 Bedenk dat hij, als naaste in het bloed,
 Rechtmatig erfgenaam is van de kroon.

SOMERSET Met elke door de vorst verwekte zoon
 Wordt zijn kans des te kleiner op de troon.

WINCHESTER Schudt hij uw hand, tel dan uw vingers na.
 Want het gepeupel mag hem dan verafgoden,
 Hem 'Hugo' noemend, 'goede, wijze Gloster,
 Gesteund door God, beschermd door Jezus Christus...'
 Ik vrees dat hij, die koosnaampjes ten spijt,
 Een aartsgevaarlijke Protector is.

BUCKINGHAM Waarom blijft Hendrik dan zijn protégé?
 Hij is toch oud genoeg om zelf te heersen!
 Neef Somerset, sluit u zich hierbij aan?

WINCHESTER Laat ons dan samen, ook met hertog Suffolk,
 Die 'brave Hugo' uit zijn zetel stoten!

SOMERSET Maar waarom, beste broer, mét hertog Suffolk?

WINCHESTER *(grijnst)*
 U hebt toch zelf gezien hoe na hij plots
 De jonge vorst aan 't hart ligt — dichter dan
 Z'n tante Leonora en haar man!
 Een zaak van zo'n gewicht verdraagt geen uitstel:
 Ik ga direct op zoek naar hertog Suffolk! *(af)*

SOMERSET Dat suffice Suffolk in zijn titel stikt!

BUCKINGHAM Ik liet mijn hart nog liever vierendelen
 Dan mij te lenen tot zijn vunzig spel.

SOMERSET Verkijk u ook niet op die botte bisschop.
 Eens Gloster afgezet, wordt hij Protector.

BUCKINGHAM Of u of ik word de Protector, neef.
 Dat houdt geen bisschop of geen Suffolk tegen.

SOMERSET Maar wel — wie weet? — die nieuwe koningin... *(grijnst)*
 Wat dunkt u van de Italiaanse oogst,

Kozijn?

BUCKINGHAM Geen druif zuigt zich zo snel zo vol
 Als trossen in de hete zon van 't zuiden. (*grijnst ook*)

SOMERSET Is 't onze taak niet de vorstin te dienen,
 Een hulpeloze vrouw, een vreemdelinge?

BUCKINGHAM Ook over haar denk ik hetzelfde, neef:
 Of u of ik.

SOMERSET Een weddenschap? Akkoord:
 Of u of ik! Om 't eerst bij Margaretha...

(beiden lachend af)

YORK *(tot zijn zoon Schoon Rolandke, steeds kwader)*
 Suffolk bedisselt ginds het schertsverdrag,
 De edellieden knikken hier van ja
 En Hendrikske weent dikke waterlanders
 Omdat hij twee superbe hertogdommen
 Mag ruilen voor een arme luis met tietten.
 Zo schenkt hij óns bezit weg, niet het zijne.
 Bekijk ze goed, vergeet ze nooit, mijn jongen:
 Bestrijd het huis van dat ontaard gebroed!
 Laat pijn hun laatste der gevoelens zijn,
 Vergetelheid hun welverdiende loon!
(kalmteert; streelt zijn zoon over het hoofd)
 Voorlopig zijn we nog verplicht te buigen.
 Laat ze maar dazen en draven en stampvoeten,
 Desnoods met bokkesprongen toe — zolang
 Ze passen in het nut van 't algemeen.

ROLANDKE Ze mogen passen waar ze willen, vader —
 Ooit zullen zij in onze zon verschroeien.

YORK De zon van York! De zon van jou en mij? (*glimlacht*)

ROLANDKE De zon van heel onze familie, vader.

YORK Er is maar één zon, jongen. Dat ben jij.
(beiden af)

LEONORA Hume? Hume! Waar zit je? Kom tevoorschijn, man!
Behalve jij en ik is hier geen kat. *(schrikt)*

HUME *(is onverhoeds achter haar opgedoken)*
Gegroet, o vorstelijke majesteit.

LEONORA Ik, ‘majesteit’? Ik ben maar hertogin.

HUME Door Gods genade en mijn goede raad
Wordt straks die titel tien keer zoveel waard.

LEONORA Wie zegt dat? Ben je naar de heksensabbat
Gegaan? Heeft men mijn geld aanvaard? Heeft men
Mijn lot gelezen in de hoge vlucht
Van scholvers, of in ’t ingewand van wezels?

HUME Ík riep een geest op uit de diepten van
De aarde om uw raadsels op te lossen.

LEONORA Wie was die geest? Hoe luidt zijn naam? Zeg op!

HUME Geduld. Een tovenaer moet onderhandelen
Met krachten die de tijd te boven gaan...
(ontsteekt Bengaals vuur)
O nacht, o zwarte nacht vol vuur en vlam,
O bodemloze nacht, o Moorse pracht,
O uur waarin de stenen wenend spreken,
O uur waarin zelfs de insecten zwijgen,
Het uur waarin het trotse Troje werd
In brand gestoken door een houten paard,
Het uur waarin de uilen blaffen en
De honden rozenkransen prevelen,
Waarin de geesten zwerven en geraamten
Hun zerk verbrijzelen, ten hemel rijzend...
(hij tekent een heksenkring op de grond)
Abra, Cadabra, Cadrorum, Cadram!
(wankelt, in trance, met vervormde stem:)
Adsum... Hier ben ik... Wie roept mij? Waarom?
(weer eigen stem)
Asmath! O broer van Beëlzebub en Lucifer!
Bij God almachtig, Wiens namen en krachten
U beven doen, geeft antwoord op de vragen
Van Leonora, hertogin van Gloster! *(tot haar)*
Uw vragen! Snel!

LEONORA *(geeft hem een papier)*
 Vooreerst het noodlot van mijn neef, de vorst.

HUME *(vervormde stem)*
 ‘De Hertog leeft die Hendrik af zal zetten,
 Maar die hem overleeft en bloedig sterft...’

LEONORA *(verward)*
 En bisschop Winchester?

HUME ‘Als hij valt, valt hij door de hand van Satan.’

LEONORA *(grijnst)*
 En hertog Suffolk?

HUME ‘Als hij valt, valt hij door de hand der liefde.’

LEONORA *(stilte)*
 En welke voorbestemming is mijn deel,
 De hertogin van Gloster?

(Margaretha en Suffolk op; beide koppels schrikken; Hume duikt ongezien weg, Margaretha laat haar waaier vallen)

MARGARETHA Geef mij mijn waaier, meid. Wat! Wil je niet?
(geeft Leonora een oorvijs) O nee —
 Mevrouw, was u dat? Ik smeek u genade!

LEONORA Was ik het? Ja, ik was het, valse feeks
 Uit Napoli.
 Kreeg ik uw schone smoeltje in mijn handen,
 Ik krabde er mijn tien geboden in! *(furieus af)*

MARGARETHA *(lacht, samen met Suffolk; daarna tot hem, zwoel)*
 Zeg eens, mijn heer: is dat hier de usance?
 Zijn dit de zeden aan dit stijve hof? *(hem uitdagend)*
 Wordt met zo’n harde scepter geregeerd?
 D’omnipotentie van de vorst geëerd?

SUFFOLK O, Margaretha!
 Zoals de zon weerkaatst in glazen plassen
 En door de spiegeling nog feller wordt,
 Zozeer verblindt uw helle schoonheid mij.
 Beseft u wel wat voor een kwelling het
 Betekent om naast ú te moeten wandelen,
 Alsof u mijn vorstin bent en niets meer?
 Geen speer gleed ooit zo vlot door iemand heen,
 Geen zwaard sneed met één houw zoveel vaneen,

Geen dag smeed méér geluk en leed bijeen.
 Vergeef mij, God, het kolken van mijn brein:
 Was nu mijn echtgenote hier, en zelfs
 Het zoontje dat ze mij al schonk, ik vrees
 Dat ik hen doden zou om vrij te zijn.

MARGARETHA Ach, Suffolk, toen jij eertijds in Parijs
 Tekeerging in het steekspel om mijn liefde
 En 't hart van élke Franse vrouw deed smelten,
 Dacht ik dat Hendrik op jou lijken zou —
 In energie, kaliber, en ook diepgang.
 Maar hij is slechts geobsedeerd door heiligen,
 Door rozenkransen, miswijn en mirakels.
 Zijn helden zijn profeten en apostels,
 Zijn minnaressen plaasteren kopieën
 Van op de brandstapel gerookte nonnen.
 Wie ooit een troonopvolger wil verwekken
 Zou zich ook letterlijk eens mogen buigen
 Over de vrouw die hem zo'n spruit moet schenken.

SUFFOLK Geduld! Daar hare hoogheid door mijn schuld
 Naar dit moerasland kwam, zal ik ook hier
 Tot haar volledige voldoening zwoegen —
 Weet dat ik niet fingeer, flatteer, noch fop.

MARGARETHA Het lijkt of Hendrik eeuwig kind moet blijven—
 Die stuurse hertog is zijn gouvernante.
 In rang en titel ben ik koningin,
 In werk'lijkheid een marionet van Gloster.
 Om maar te zwijgen van de griezels naast hem:
 Somerset, York, Buckingham, Winchester...
 En dan dat mens van hem, die Leonora,
 Die schijtkont met haar air van Qu'est-ce qu' je vous?
 Dat dweilt maar door het hof met haar gevolg
 Van uitgedroogde weduwen en kwezels —
 Een vreemde denkt dat zij de koningin is!
 Eén jurk van haar is 't maandloon van een leger.
 Dat mufte, ordinaire hellewif
 Sneed onlangs tegen haar vriendinnen op
 Dat zelfs de sleep van haar meest sleetse kleed
 Meer waard was dan mijn vaders land, tot jij
 Twee hertogdommen voor zijn dochter gaf.

SUFFOLK Mijn koningin, vertrouw mij, laat mij doen:
Ik heb voor haar een struik met vogellijm
Besmeerd, en een fortuin besteed aan aas
En lokvogels met honingzoete stemmen...
Ik wed dat Leonora neerstrijkt om
Haar bek te spekken met mijn zangzaad.
U zult niet lang meer last hebben van haar.

MARGARETHA O, laat me raden, lieveling: ze valt
En breekt haar been? Of nee: ze treft haar vent
In bed aan met een slet — of met een knecht.
Of nee! We knoeien met haar eten, tot
Ze lijdt aan ongeneeslijke vervelling,
Haar haar valt uit, haar speeksel stinkt naar pis...

SUFFOLK Iets nog veel ergers — maar 't is een verrassing.
Speciaal voor u, mijn hartendief, mijn Maggie.

MARGARETHA O, Suffie! *(snort als een kat)*

SUFFOLK Als u het wou... Als u dat aan mij vroeg...
Zou ik die hele kliek te grazen nemen.
Ik zou ze allemáál ten gronde richten.

MARGARETHA O, Suffolk! Jij bent echt zo... zo... romántisch.
(beiden af)

II.5 *Een bos. De koning, Margaretha, Suffolk, Gloster, Winchester, York, Schoon Rolandke en Somerset, allen met een valk.*

MARGARETHA Heerlijk!
't Is zeker zeven jaar geleden dat
Ik nog zo fijn op watersnippen heb
Gejaagd. Akkoord: er stáát een stevig briesje en
Die valk van mij is meer een ouwe kloek —
Om hem omhoog te krijgen kan ik beter
Hem met een katapult de lucht in schieten.
Maar niettemin: fantastisch, hoor. Kéi-tof.

HENDRIK VI *(tegen Gloster)*
Ach oom, hoe fel schoot uw valk niet omhoog,
En wat een vlucht, ver boven die van ons!
Zo ziet u maar: God werkt in al zijn schepselen;
Een mens, een vogel, álles klimt graag hoog —
En hoe verfijnd is onze taal niet, dat zij
Het zweven van een valk ook 'bidden' noemt!

SUFFOLK Geen wonder dat het beest van de Protector
Nog hoger dan de hoogste toren klapwiekt:
Het kent het steile streven van zijn meester.

GLOSTER Mijn heer, alleen een zwakke, platte geest
Zoekt het nooit hoger dan een beest kan fladderen.

WINCHESTER Olala: Gloster zoekt het hoger dan
De wolken.

GLOSTER U dan niet, mijn beste bisschop?
Wilt ú niet kunnen vliegen naar de hemel?

HENDRIK VI De hemel, ja, die poort van hoop en glorie,
Dat smalle pad van gruwel naar verrukking,
Die zaligmakende, eeuwige schatkamer.

MARGARETHA Úw hemel is op aard, úw oog en geest
Zijn op de kroon gericht — dat is uw schatkamer.

HENDRIK VI *(verbaasd)*
Goede vorstin, ik smeeek u, toom u in.
Hits onze edelen niet nog meer op.
Gezegend hij die vrede sticht op aarde.

WINCHESTER Als dat de weg is naar het eeuwig leven,
Wil ik gezegend zijn voor vrede die
Ik met mijn zwaard mag stichten tegen Gloster.

GLOSTER Met veel plezier, maar laat uw legers thuis
En vecht met mij voor één keer man tot man.

YORK *(lacht)*
Dat legt de lat voor beiden iets te hoog!

(van nu af: iedereen roept weer door elkaar)

WINCHESTER Zwijg als uw meerderen iets zeggen, York!
YORK U bent mijn meerdere niet op het slagveld!
SOMERSET Maar hier is iedereen uw meerdere!
GLOSTER Ik ben de meerdere van iedereen
En ik beveel u allen: zwijg! Hou op!

YORK U, beste Gloster, ú — mijn meerdere?
WINCHESTER Wil York dan werkelijk de wetten tarten?
SOMERSET *(tot Winchester)*
Als hij zich meten wil met Gloster, láát hem.

YORK Ik neem de maat van al wie laag van bloed is!
SOMERSET Dan mag u eerst beginnen met uzelf!

SUFFOLK Er zijn er meer, die zijn omhooggevallen. *(wijst op Gloster)*
GLOSTER Heren —
Gehoorzaam mijn gezag en buig uw knie!

SOMERSET Voor Gloster buigt geen hond, tenzij hijzelf.
SUFFOLK *(tot Gloster)*
Waarom zou u niet buigen voor een bisschop?

YORK *(lacht; tot Suffolk)*
U ligt plots op uw buik voor Winchester —
En zijn incestueuze neef en schandknaap?

SOMERSET *(hand aan het zwaard)*
Noem mij een tijd, een plaats, een wapen, York!

YORK *(hand aan het zwaard)*
Noemt u mij eerst hetzelfde, Somerset!

MARGARETHA *(krijst en stampvoet)*
In Godsnaam, heren! Eerbied voor de kroon!

GLOSTER *(na een stilte van algemene verbazing)*
Madame, de vorst is oud en wijs genoeg.
Hij spreekt wel zelf. Dit zijn geen vrouwenzaken.

MARGARETHA *(doodkalm)*
Als hij zo oud en wijs is, heer, waarom
Moet u dan nog Protector zijn van hem?

HENDRIK VI Maar liefste toch, ik...

GLOSTER *(valt hem in de rede)*
 Madame, ik ben Protector van het Rijk.
 Als Hendrik wil, neem ik direct ontslag.

SUFFOLK Wel: doe dat dan en leg uw hoogmoed af!

(van nu af: iedereen weer door elkaar)

WINCHESTER Sinds u hier koning bent — want wie is koning,
 Behalve u? — loopt met de dag het rijk
 Op steeds meer klippen lek.

YORK De Fransen winnen

SOMERSET Het pleit aan die côté van het Kanaal.
 Aan deze kant zuchten ridders en edelen
 Tussen de bankschroef van uw heerschappij.

SUFFOLK 't Gewone volk hebt u geruïneerd.

WINCHESTER De clerus afgeperst en leeggewrongen.

MARGARETHA Uw protserige woonst, uw vrouw haar opschik,
 Hebben een gat geslagen in de schatkist.

HENDRIK VI Maar liefste, en mijn' heren, nonkel Hugo!
 Neem toch de valk als voorbeeld om... *(wordt genegeerd)*

SUFFOLK Uw wreedheid bij terechtstellingen van
 Misdadigers ging steeds de wet te buiten.

SOMERSET Het kroont u zélf tot breker van de wet.

WINCHESTER En dan de wijze waarop u in Frankrijk
 Postjes verkwanseld hebt?

SUFFOLK Zelfs hele steden?

YORK Als het ooit kon bewezen worden, stond
 Uw kop niet één dag langer op uw lijf!

GLOSTER *(van woede stotterend)*
 Bewijs het en ik buig mij voor de wet!
 Maar moge God mij even eerlijk oordelen
 Als ik mijn vorst en land getrouw bemin!

HENDRIK VI *(verbijt tranen)*
 Stop, allemaal! *(stilte)*
 Ik bid u, nonkel, heren, liefste: stop.
 Uw bui is zo stormachtig als het weer.
 Hoe akelig krast uw muziek mijn hart!
 Als dat soort valse snaren wordt beroerd,

Waar blijft dan onze hoop op harmonie?
Ik smEEK u, laat mij uw wonden van twist
Als heelmeester verbinden en genezen...

(Buckingham op)

HENDRIK VI *(blij om de afleiding)*
Neef Buckingham! Welk nieuws drijft u hierheen?

BUCKINGHAM Mijn vorst...
Mijn hart kan het niet zonder pijn ontvouwen:
Uw tante Leonora is betrapt
Op heterdaad, met een stel snuiters van
Bedenklijk allooi die tegen God en
Tegen de kroon hebben gecomplotteerd,
Zwarte magie en hekserij bedreven
En helse duivels hebben opgeroepen.
(haalt Leonora's lijstje met vragen tevoorschijn)
Dit zijn de vragen die zij stelde aan
Asmath, de broer van Beëlzebub en Lucifer.

HENDRIK VI *(leest)*
O God! *(in tranen)*
Welk onheil zaaien de kinderen van
Den Boze, en welk kwaad oogsten ze zelf!

MARGARETHA Gloster, wat nu?
SUFFOLK Ze heeft uw nest bevuild.
WINCHESTER Kijk uit, dat u met haar van plaats niet ruilt!

GLOSTER *(tegen Winchester)*
Mijnheer,
Ikzelf kies voor de hemel als getuige:
Ík heb mijn vorst en land altijd bemind.
Wat Leonora aangaat, weet ik niet
Wat haar bezielde mag hebben of bezeten.

(Leonora wordt gevankelijk opgevoerd, blootsvoets, wit kleed, papier met aanklachten op haar rug, begeleid door een bewaker)

HENDRIK VI *(huilerig; maar ook tegen zijn natuur in streng)*
Treed nader, Leonora, vrouw van Gloster.

LEONORA Toe, Hendrik, lieve jongen, spreek niet zo,

Niet op die toon: ik ben je tanteke.
 Zie je dan niet dat dit een farce is,
 Een stuk toneel waarin men jou misbruikt?
 HENDRIK VI *(nog emotioneler door haar woorden)*
 Mevrouw,
 In 't oog van God en ons is uw schuld groot.
 De straf die door de wet voor deze zonde
 En ook door God bepaald wordt, is: de dood.
 LEONORA Hendrikske, kijk naar mij, ik ben het: tanteke...
 WINCHESTER Verleden week nog werd één heks verbrand.
 MARGARETHA Drie andere gewurgd op het schavot.
 HENDRIK VI *(tegen Margaretha)*
 Liefste, het spijt me maar ik was aan 't woord.
(stilte, veel geslik bij Hendrik)
 Omdat u hooggeboren bent, mevrouw,
 En van uw eer beroofd wordt bij uw leven —
 Wat op zichzelf een kleine dood mag heten —
 Zult u drie dagen aan de schandpaal staan,
 Daarna verbannen zijn uit eigen land:
 U wordt de armste vrouw op 't eiland Man.
 LEONORA De schandpaal? Armoe op het eiland Man?
 Dan liever dood, mijn jongen, liever dood...
 GLOSTER Zwijg!
 De wet heeft u veroordeeld, Leonora.
 Wat hij bestraft, kan ik geenszins rechtvaardigen.
 Mijn ogen staan vol tranen, mijn hart bloedt.
 Ik smeeek mijn vorst: geef mij verlof te gaan,
 Mijn leed zoekt troost, mijn leeftijd weegt als lood...
 HENDRIK VI Nee wacht, heer hertog van Gloster! Geef mij,
 Voor u verdwijnt, uw machtsembleem, uw staf.
 Voortaan ben ik Protector van mezelf.
 Slechts God zal nog mijn hoop, mijn gids, mijn steun zijn,
 De fakkel op mijn duister levenspad...
 GLOSTER Mijn staf? Hier is hij, mijn nobele Hendrik.
 Ik sta hem u net zo gewillig af
 Als ooit uw vader Hendrik hem mij gaf
 En leg hem net zo volgbaar voor u neer
 Als menig ander hem brutaal begeert.
 Vaarwel, mijn vorst!

Ik hoop dat, als ik dood ben en vergaan,
 Uw troon in eer en vrede blijft bestaan.
 HENDRIK VI *(wenend)*
 Leef lang en vredig, oom, even bemind
 Als toen u mijn Protector was, en vriend.

(allen af, behalve de bewaker, Leonora en Gloster)

GLOSTER *(ontploft)*
 Had ik je niet gesmeekt te vechten tegen
 De duivels en demonen uit je dromen?
 Waarom dan tart jij de voorzienigheid
 Door geesten uit de h el te willen wekken!
 Nee — zonder welke voorzorg ook, verblind
 Door overmoed, zot van dikdoenerij,
 Gooit zij zich in de klauwen van bedriegers!
 Ach Nora, Nora, hoe kon je dit doen?
 Besef jij goed de schade aan de kroon,
 Het Rijk, aan Hendrik, aan jezelf, aan mij?

LEONORA *(zacht)*
 Niet roepen, Hugo, nu niet, ik ben bang.
 Ik weet niet wat ik 't allermeeste vrees.
 De schandpaal of het barre eiland Man —
 Drie dagen lang geschimp, gespuug en schaamte
 Of dorre eenzaamheid tot aan mijn dood;
 Gepeupel dat mij slaat en trapt en uitlacht,
 Of schrale rotsen waar geen mens wil wonen...

GLOSTER
 Wat had je dan verwacht, bij zo'n beschuldiging!
 Dat ik je uit je schande redden zou?
 Daarmee werd het schandaal niet uitgewist
 Maar ik als wetsverkrachter mee beticht!

LEONORA
 Zou Hendrik het zo ver gedreven hebben
 Om voor een fout van mij ook jou te straffen?

GLOSTER
 Hij h eft mij voor een fout van jou gestraft!
 Hij nam mij alles af!... Mijn staf!... Mijn vrouw!

LEONORA
 Die arme jongen weet niet wat hij aanricht —
 Ik hou van hem als kwam hij uit mijn schoot,
 Ik heb hem leren lezen, leren bidden,
 Jij leerde hem aan 't roer staan van de Staat...

GLOSTER Jouw goede leerling stoot zijn meester weg
 En gooit zich in de armen van vandalen?
 Wel, als het kuiken denkt dat het kan vliegen,
 Laat het dan uit het nest te pletter slaan,
 Tot lering en vermaak van anderen!
 Ik trek mijn handen van hem af, aan mij
 Moet hij geen raad of daad meer komen vragen!

LEONORA Ik smeeke je, Hugo, toom je woede in,
 Dit zijn geen ogenblikken voor getier,
 Dit zijn de woorden noch de beelden die
 Ik mij van jou wens te herinneren.

GLOSTER Mijn beste, lieve, zachte, stille Nora:
 Laat mij de woestheid van mijn woord — ik smeeke je!
 Ontneem mij nu mijn haat en kwaadheid niet.
 Als ik ook die verlies, bezit ik niets meer.
 Het leven leerde mij kwetsuren slaan,
 Niet hoe ik ze verbinden moet of zalven.
 Nog steeds laat ik mijn letsels liever open
 Dan ze met laffe kruiden te verzachten.

LEONORA Ontneem mij niet mijn hoop op jouw vergeving —
 Dan hoorde ik je liever luidkeels razen.
 Hoe kan ik blootsvoets door de straten strompelen
 Naar waar een schandpaal op mijn lijden wacht,
 Als ik jouw stem als laatste steun moet missen?
 De stenen zullen kerven in mijn voeten,
 Ik zal door elke hoer en beurzensnijder
 Bepoteld worden en met drek bekogeld...
 Zal jij in de nabijheid zijn om mij —
 Al was het met een zucht, een zoen, een zakdoek,
 Al was het één seconde — bij te staan?
 Te denken aan voorbije glorie wordt
 Mijn hel; te denken aan jouw trouw, mijn troost.

GLOSTER Heel eerlijk, liefste: mij kan het niet schelen.
 Vaarwel. *(af)*

LEONORA *(roept hem na)*
 Je mag nog zo ver vluchten als je wilt,
 Het zal je bitter weinig baten, Hugo!
 De hakbijl van de dood hangt boven jou,
 Ze hangt slechts aan de raggen van een spin

En groot zijn zij, in aanzien en getal,
Die spieden op hun kans om, met één zwaai,
De klevrige draden te doen knappen!
Jouw noodlot is nog wreder dan het mijne:
Ik weet waarop ik wacht. Maar jij?
't Zij dag of nacht, bij vriend of bij een vreemde:
Wees altijd op je gruweldood bedacht
En sterf intussen reeds aan duizend angsten!
(tegen de bewaker, uitgeraasd)
Breng mij weg, snel — zo smacht ik naar mijn cel.

PAUZE

DERDE BEDRIJF

III. 1

De lege kroonzaal. Somerset en Buckingham ruziënd op.

BUCKINGHAM

Dit is geen weddenschap meer, Somerset!
Jij jaagt haar als een hinde op, maar barst
In zweten en gestotter uit zodra ze
Haar goddelijk gezicht naar jou toe richt
Om lispelend ‘Hoe laat is het?’ te vragen...
Denk jij dat ik je kwalen niet herken?
Des nachts doe ik geen oog meer dicht omdat
Ik bang ben om van haar te dromen. Eens
De dageraad gekomen, bid ik dat
De dag van zonlicht zal verstoken blijven.
Want van haar drómen kost mij minder pijnen
Dan haar in vlees en bloed te zien verschijnen.

SOMERSET

Die kwalen ken ik, neef — ja, ik beken!
Laat mij er nog één noemen: jaloezie.
Het moeten zien van een van je rivalen,
Het horen van zijn kuchjes, reeds ’t vermoeden
Van zijn intiemste gore luchtjes, reeds
Het lezen van zijn naam, reeds zijn bestaan,
Volstaan om gensters in je hart te slaan.
Maar niets zet dat verdord en wreed orgaan
Zozeer in lichterlaaie als de kus
Die zijn verdorven lippen drukken op
De handpalm van een vrouw die jou negeert—
Terwijl jij niets ter wereld meer begeert
Dan slechts één blik, één blos, één brief van haar...
Ik ken het allemaal! Zo goed als jij!
Maar, neefje, jij vergist je van rivaal:
Werk niet op mij uit wat aan Suffolk toekomt!

BUCKINGHAM

Aan Suffolk?
Jij moest je schamen! Was jij ooit een vriend?
Als vriendschap moet ten einde komen, laat
Dat dan — uit eerbied voor wat was — geschieden
In trotse woede; twee gelijken, vechtend
Met een vizier dat openstaat — niet één
Dat neerzakt van de lafheid en de leugens!
(spuwt op Somerset)

Als ik jou ooit betrap met mijn vorstin,
Sla ik, in naam van onze oude vriendschap,
Jou dood in naam van onze nieuwe haat!

*(elk gaat aan een kant staan; Winchester op langs de kant van
Somerset en stoot hem aan met de elleboog)*

WINCHESTER Mijn beste heer...

SOMERSET Mijn beste bisschop?

WINCHESTER Excuus! Ik ben uw áártsbisschop. De paus
Heeft in zijn ondoorgroendelijke wijsheid
Zijn slaaf beloond voor diens gedegen invloed
Op de devote Hendrik, waardig drager
Van een zeer christelijke koningskroon.
Maar hij — de paus — zou, net als ik, ongaarne
Zien dat die invloed wordt geschaad. Dus, heer:
Wil alstublieft uw afkeer laten varen
Die zonneklaar uit uw gebaren blijkt —
Om niet te spreken van uw spraak en blikken —
Jegens ons aller vriend en geestverwant:
Heer Suffolk.

SOMERSET Ik geef hem alle lof en eer die hij
Verdient — waarom ben ik hem meer verschuldigd?

WINCHESTER Een man die afstand van de passie deed,
Doorziet het labirint van liefdesleed
Veel eer dan wie erin verloren reed.
Geloof mij: steun heer Suffolk en verkrijg
Entree tot onze vorst — én zijn vorstin.

SOMERSET Hoe kan het dat een man van God tot op
Het bot zo rot en rijp voor het schavot is?

WINCHESTER Gevoelens zijn de webben van het kwaad.
U hangt erin te spartelen, een vlieg
Die meelijwekkend zoemt en sputtert.
Juist ú ziet in wie u te hulp wil komen
Een spin, die nadert om u leeg te zuigen...!
Denk na. De hand die u bevrijden wil
Kan vlieg en spin in één beweging pletten.

SOMERSET Wie zegt dat hand en spin niet één persoon zijn?

WINCHESTER Wie aan dit hof alleen staat, loopt gevaar.

Een slecht gekozen vijand doet geen kwaad,
Een slecht gekozen vriend alléén maar kwaad.
Vergeet uw band dus met die Buckingham
En kies voortaan de kant van hertog Suffolk...

(York en Schoon Rolandke op, langs de kant van Buckingham)

BUCKINGHAM Heer York!
Ik moet u waarschuwen. U wordt bedreigd.
YORK Spreek op, man! Ik heb geen geheimen voor
Een vriend, laat staan mijn oudste zoon. Vertel!
BUCKINGHAM Een deel van 't hof wil u naar 't leven staan.
YORK *(lacht, samen met Rolandke)*
Een deel maar? 'k Ben erop vooruitgegaan!
BUCKINGHAM De moordenaars zijn dit keer echt besteld —
Geloof mij of uw dagen zijn geteld!
YORK Bedrieg mij en de uwe zijn voorbij.
BUCKINGHAM Op 't einde van de kroonraad zal men u
Een missie geven naar het buitenland.
Uw begeleiders zullen u, zodra
Die kans zich aandient, naar het leven staan...
YORK Wie vormt van dit complot de spil — die Suffolk,
Met zijn vervloekte Italiaanse snol?
BUCKINGHAM De koningin treft niet de minste blaam!
De grote complotteur heet Somerset.
Maak u van hém af, en u bent gered.
YORK Néé! Somerset? Die blaft misschien soms luid.
Maar bijten ligt niet in zijn aard.
BUCKINGHAM Ik ken
Hem beter dan wie ook, hij haat u beiden!
Als u naar 't buitenland gestuurd mocht worden,
En merkt u onderweg een hinderlaag,
Weet dan, dat Somerset de dader is.
(gaat afzijdig van hen staan)
ROLANDKE Vertrouw je hem?
YORK Noch hem noch heel dit hof.
En toch... We zien wel wat de kroonraad vraagt.
Krijgt Buckingham gelijk, gaat Somerset
Eraan.

ROLANDKE En Suffolk dan?

YORK Die is voor jou. (*grijnst*)

ROLANDKE En Margaretha?

YORK Die is voor ons beiden.

(de koning komt op)

WINCHESTER *(voert de koning bij de arm van de anderen weg)*
Mijn vorst,
De paus zendt u een ingetogen groet
En meldt u opgetogen dat, voortaan,
Een aartsbisschop u zal terzijde staan.

HENDRIK VI Heer Winchester! U maakt mij, vrees ik, bang.
Is plots de God tot Wie u bad als bisschop
Een Lagere dan Wie u nu vereert?
Zo nee: waarom dan deze nieuwe titel?
Zo ja: waarom steeg u in rang, niet Hij?

WINCHESTER Mijn vorst... Mij'n God,
Dat is de God die hemel schiep en aarde
Maar tussen alle schepselen, van hoog
Tot laag, ook een hiërarchie bewaarde.
Mijn God is het, die vorsten zalft als u
En onderdanen dwingt uw kroon te volgen.

HENDRIK VI Als ik door God gezalfd ben, aartsbisschop,
Verlaat ik mij voortaan rechtstreeks op Hem
En draag de lasten die Hij op mij laadde,
In dankbaarheid en droefenis — zoals
Mijn onderdanen ook hún lasten dragen.

WINCHESTER Mijn vorst, de aarde kan maar aarde zijn
Wanneer de hemel zich erboven spant —
Uw kroon hangt in het ledige als u
De Kerk belet om haar te hoeden.

HENDRIK VI Uw Kerk hangt in het ledige als u,
In dít bestaan, een kroon van goud aanbidt.

WINCHESTER Mijn jonge vorst!
U moet zich met een gids leren verzoenen.
Niet iedereen draagt u een goed hart toe.

HENDRIK VI Uit uw mond komend, is dat zeker waar.

WINCHESTER Kwam niet, indien hij ons verleiden wou,

HENDRIK VI De duivel tot ons als een mooie vrouw?
(na een stilte)
 Komt hij niet eer, als hij ons wil misleiden,
 Tot ons als een gezondene van God?

WINCHESTER De vrouw was altijd al het instrument
 Van Satan. Mooi van lichaam, rot van hart;
 Een opgepoetste appel vol met wormen
 Die vrienden vechten doet, en vaders vloeken.
 Een zoetgevooisde vrucht vol excrementen
 Die mannen — meer dan één! — tot wanhoop brengt en
 Tot heiligschennis van de sacramenten...
 Mijn jonge vorst beseft waar ik op doel?

HENDRIK VI Uw mond meldt mij niets nieuws, meneer, tenzij
 't Genot waarmee u dit aan mij vertelt.

WINCHESTER Genot valt eerder haar dan mij ten deel,
 Mijn vorst, en met haar ook één hoveling
 Die godzijdank — al is hij zwak van vlees —
 Voor uwe majesteit door 't vuur zou gaan.
 Vergeef hem zijn warmbloedigheid, hij is
 Daarvan de dupe, door haar uitgedaagd.
 Vermaan haar, dat ze weer wat kuisheid kent —
 Toch minstens in het openbaar. En laat
 Hem, met mij samen, u terzijde staan.
 Gestut kan men de sterkste storm doorstaan.

HENDRIK VI *(na een stilte)*
 Ik sta alleen. Dat is de zin van alles.
 Al levend bouwen wij aan onze dood
 En stervend peilen wij naar het mysterie
 Van beide: dood en leven, 'ik' en 'ik'...
 Die Kennis wordt aan weinigen gegeven:
 De mens, een spiegel, kijkt niet in zichzelf —
 Het mes kán zich niet snijden aan het mes,
 De hand schudt niet zichzelf, het oog
 Ziet nooit het oog: de geest kán zich niet kennen...

WINCHESTER *(valt hem in de rede)*
 Sta dan alleen! Maar weet dat zelfs de Zoon
 Van God, verlaten in de nacht en in
 De tuinen van Getsemane, Zijn Vader
 Om bijstand smeekte en om steun!

HENDRIK VI

O nee...

Hij vroeg: Laat deze kelk aan mij voorbijgaan.
Zijn klacht verstomde in de dove nacht.

(de koningin op, onder minachtende blikken van York en Rolandke en verliefde blikken van Somerset en Buckingham; haatblik tussen haar en Winchester; die laat haar met de koning alleen, centraal, en gaat naast Somerset staan, wachtend op het begin van de kroonraad)

MARGARETHA

Hendrik? Je hebt toch niet geluisterd naar
Die valse bisschop? Overal gaat hij
Mijn naam en faam bezoedelen met laster...

HENDRIK VI

Liefste, geen woord van hem, geen daad van jou,
Kan onze minne ooit de nek omwringen.

MARGARETHA

Dat jij aan zoiets dénkt, verraadt je twijfel.
Geen mes kon dieper kerven in mijn ziel.

HENDRIK VI

Voel jij niet hoe wij zijn omringd door haat,
Door golven van verwoesting en onttakeling?
Neem er geen deel aan, liefste. In het oog
Van de orkaan is het windstil, slechts daar
Kunnen wij vrede vinden, én elkaar.
Eén meter verder raast en druist gevaar:
Stap jij de storm in? Of blijf jij naast mij?
Geldt jouw gelofte van het sacrament
Des huwelijks nog steeds? Zijn jij en ik
Nog één, in geest? De waarheid: ja of nee?

MARGARETHA

(na een stilte)
Natuurlijk, Hendrik. Niemand kan ons scheiden.

(Suffolk op; jaloerse blik van Somerset; haatblikken van York en Rolandke; blik van verstandhouding met Winchester)

SUFFOLK

(buigt voor Margaretha)
Madame, sta toe dat ik in uw persoon
Meteen de hele kroonraad groet — wees welkom!
(kust haar hand en houdt die vast)
Mij dunkt, madame, dat als u op een morgen
Besloot uw felle ogen niet te openen,
De zon verzuimen zou om op te gaan,

De bloemen zouden treuren en zich sloten
Omdat hun schoonheid geen belang meer had
Als zij niet meer door Schoonheid werd genoten!

MARGARETHA *(gegeneerd, wurmt haar hand los, Suffolk is licht verbaasd)*
Ik dank u, hertog Suffolk. Dank u zeer.

HENDRIK VI *(na een gespannen stilte)*
Ik vraag mij af waar nonkel Hugo blijft.
Als laatste komen is zijn regel niet.

MARGARETHA *(op haar ongemak, veel kijkend naar Suffolk)*
Maar lieveling... *(stilte)*
Zie jij niet goed? Of wil jij het niet zien?

HENDRIK VI
Wat dan?

MARGARETHA
Die zonderlinge draai in zijn gedrag.

SUFFOLK
Met welke kale kak hij zich bekleedt,
Hoe onbeschoft hij doet, de laatste tijd.

MARGARETHA
Hoe stug, hoe uit de lucht...

SUFFOLK
Hoe bars en bokkig!

WINCHESTER
Waar zijn de dagen dat hij, mild en minzaam,
Nog maar een verre glimp van ons moest opvangen,
Of hij ging vrijwel liggen op de vloer.

SOMERSET
En kom hem nu eens tegen?

BUCKINGHAM
Hij kijkt weg,
Hij fronst zijn voorhoofd, gooit een vuile blik
Of loopt ons bijna overhoop.

SOMERSET
Laat staan
Dat hij zijn knie buigt of zijn dikke nek...

WINCHESTER
Vergeet niet dat hij eerste is in lijn.

SUFFOLK
Als u ooit valt, is hij degeen die klimt.

MARGARETHA
Noem het een vrees die typisch is voor vrouwen,
Maar ik vind het qua politiek niet slim
Dat hij, met zijn talent voor woede en
Rancune, vaak in jouw nabijheid komt.

WINCHESTER
Een lid is, zelfs, van uw geheime Kroonraad!

SUFFOLK
't Was aangevuurd door hem, dat Leonora
Tot hekserij en zwarte kunsten kwam.

SOMERSET
En nam hij metterdaad niet deel, dan nog
Heeft hij, met het gezwam over zijn afkomst,
De bluf dat hij rechtmatig erfgenaam is,
Uw knettergekke tante aangestoken

Haar duivels te ontbinden tegen u.

WINCHESTER Heeft hij niet als Protector — maar contrair
Aan elke wet! — de meest groteske doodstraffen
Bedacht voor de pietluttigste vergrijpen?

YORK Heeft hij in heel het Rijk, van oost tot west,
Voor onze Franse troepen als soldij
Geen bergen geld vergaard?

SOMERSET Maar nooit verzonden?

BUCKINGHAM Verwaarloosbare foutjes, vergeleken
Bij zijn verborgen, waarlijke gebreken!

HENDRIK VI Liefste! En mijne heren! *(na een stilte)*
Bedankt, dat u de doornen weg wilt maaien
Voor ik mijn voet eraan bezeer; maar — goed,
Ik spreek nu uit de grond van mijn geweten —
Wellicht is nonkel Hugo niet perfect.
Maar wat betreft verraad jegens zijn vorst,
Daarin is hij volstrekt onschuldig als
Een zuiglam of een blanke tortelduif.

MARGARETHA Gloster, een duif?

WINCHESTER Zijn pluimen zijn geleend!

SUFFOLK Daaronder schuilt een vleesetende raaf!

GLOSTER *(op)*
Ik wens mijn neef de vorst alle geluk.
(gespannen stilte, die Gloster verbaast)
Vergeef me dat ik u zolang deed wachten.

WINCHESTER Welnee, u komt geen ogenblik te vroeg.

SUFFOLK Ik arresteer u wegens hoogverraad.

WINCHESTER York zegt dat u van Frankrijk smeergeld kreeg...

SOMERSET En als Protector ook soldij verduisterde...

BUCKINGHAM Zelfs titels hebt verkocht, en hele steden...

YORK Waardoor de koning Frankrijk heeft verloren!

HENDRIK VI Oom Gloster...
Ik leef in deze goede hoop: dat u
Zich boven elke twijfel zult verheffen —
Ik voel, diep in mijn binnenste, uw onschuld.

GLOSTER Vorst Hendrik, deze tijden zijn te mijden.
Rechtvaardigheid is uit uw rijk verbannen
En deze bende heeft mijn dood voor ogen.
Als 't vaderland gered werd door mijn sterven,

Omarmde ik direct mijn levenseind...
Ach, Nora, waarom heb ik u verraden?
Mijn val en die van haar zijn maar een voorspel.
Duizenden die nog geen gevaar vermoeden
Halen het einde van dit drama niet.
De natte varkensoogjes van de bisschop en
De gladde smoel van Somerset en Warwick
Verklappen alles van hun kwade inborst!
De rechte kaak van Suffolk glimt van haat!
Buckingham braakt met ieder woord een pad uit
Die opspringt uit de beerput van zijn hart!
En York, een hond die naar de zon wil happen,
Bedreigt mijn leven met een valse klacht!
En u met hen, madame de majesteit,
Hebt zonder grond mijn kop met schand beladen.
U slooft zich uit om mijn geliefde vorst
Als vijand tegen zijn oom op te hitsen!

MARGARETHA
GLOSTER

Hendrik? (*de vorst zwijgt*)
U allen hebt onder één dek gelegen —
Ik heb wel van uw onderonsjes weet —
Om mijn onschuldig leven uit te vege!

MARGARETHA

Hendrik! Zeg ook 's wat!

(van nu af: iedereen weer door elkaar)

GLOSTER

Mijn vonnis zal niet eens op meined steunen,
Mijn schuld niet op een karrenvracht verraad.
Het oud gezegde wordt in eer hersteld:
'Wil men een hond slaan, vindt men rap een stok.'

WINCHESTER

Mijn vorst!
Zo'n loze scheldpartij valt niet te dulden!

SUFFOLK

Is dit het loon van wie uw koninklijk
Persoon beschermt voor het verscholen mes
Van afgunst en verraad?

SOMERSET

Waar hebben wij
Dit aan verdiend?

BUCKINGHAM

Zo'n kanonnade van
Geschimp en laster en vuilbekkerij.

YORK

Als zo'n verrader óns vrijuit mag schelden,

SUFFOLK Kan onze zorg om ú wel eens bekoelen.
 Tussen de regels, leep verwoord, heeft hij
 Uw gade uitgemaakt voor rotte vis...

BUCKINGHAM Als had zij iedereen verleid, tot meineed
 En achterklap, om hem ten val te brengen!

MARGARETHA Verliezers geef ik graag verlof tot liegen.
 GLOSTER Ja, ik verlies — een waarheid als een koe!
 Ziehier de winnaars want ze speelden vals —
 Wie zo verliest, heeft steeds verlof tot spreken.

WINCHESTER Zo draait hij elk woord om, een ganse dag!
 YORK Kom, zet hem vast onder uw hoede, Suffolk.

SUFFOLK Zet Gloster achter slot en grendel! Nu!
(bewaker grijpt Gloster beet)

GLOSTER *(na een onbehaaglijke stilte)*
 Zo smijt mijn vorst zijn krukken weg nog voor
 Hij goed en wel op eigen benen staat.
 Mijn jongen, toch:
 Men slaat de herder van uw zijde weg
 En wolven kwijlen om wie 't eerst mag bijten.
 Ach, was mijn vrees maar vals, van geen belang.
 Maar arme neef: ik vrees uw ondergang. *(wordt afgevoerd)*

HENDRIK VI *(na een stilte)*
 Heren, mijn liefste:
 Wat u wordt ingefluisterd door uw wijsheid,
 Doe dat, of laat dat — als was ik zelf hier.

MARGARETHA Wat! Wil mijn man het Parlement verlaten?
 HENDRIK VI Mijn liefste: ja. Mijn hart verdrinkt in smart,
 Mijn hele lichaam laaft zich aan ellende —
 Niets is zo miserabel als misnoegdheid.
 O nonkel Hugo!
 Zoals de beenhouwer een kalfje uitzoekt,
 Het slaat en vastbindt als het weg wil lopen,
 Het naar een bloedig slachthuis sleept — net zo
 Meedogenloos werd u hier weggesleurd.
 De koeienmoeder loeit en loopt in 't rond
 En staart naar waar haar kwetsbaar kalf verdween,
 Maar kan niets doen dan haar verlies bewenen —
 Zo huil ik om het lot van goede Gloster.
 Ik kijk hem na met rood omfloerste ogen

En weet dat ik voor hem niets meer kan doen,
 Zo invloedrijk zijn z'n gezworen vijanden.
 Ik zing zijn noodlot in dit treurig lied:
 'Wie is de Judas? Gloster zeker niet.' (*gebroken af*)

MARGARETHA (*na een stilte*)
 Mijn beste heren,
 Voor hete vuren is mijn man een sneeuwbal,
 Gewenteld in kortzichtige compassie.

SUFFOLK
 Hij laat zich vangen aan de schone schijn
 Van Gloster, die hem — als een krokodil
 Een wandelaar — bezweert met zijn gejammer!

MARGARETHA
 Geloof mij, mannen, dat wij zo'n reptiel
 De wereld moeten uithelpen, om ons
 Te kunnen afhelfen van vrees voor hem.

WINCHESTER (*na een lange stilte*)
 Zijn dood zou wijzen op gezond beleid.

SOMERSET
 Maar vraagt desondanks om een passend kleedje.

YORK
 Het staat goed als hij sterft na een proces...

SUFFOLK
 Dat lijkt mij eer een ongezond beleid:
 De vorst zal pogen zijn leven te redden.

BUCKINGHAM
 Het volk zal rebelleren voor hetzelfde.

SOMERSET
 Temeer: wat hebben wij, behalve argwaan,
 Als hard bewijs voor zijn veroordeling?

WINCHESTER
 Hij is zo populair bij het gepeupel!

YORK
 U pleit er dus voor dat hij niet zou sterven?

WINCHESTER
 Geen man op aard is er meer op gebrand!

SUFFOLK
 Ik pleit ervoor om geen proces te pleiten.
 Kijk, Gloster was Protector van de vorst.
 Een vos was herder van een kudde lammeren —
 Wordt die van moord verdacht, gunt ú hem dan
 Een rechtszaak? Nee! U doodt hem, want een vos is
 Door zijn natuur een vijand van het schaap.
 Dus emmer niet meer over hóe hij sterft —
 Met list of laag of na een open strijd,
 In bed, in bad, wat kan het ons verdommen?

MARGARETHA
 Hoe goed gezien, o driewerf knappe Suffolk —
 Uw woorden zijn mij uit het hart gegrepen.

YORK
 Ik sluit mij bij die plannen aan.

ROLANDKE
 Ik ook!

SOMERSET Ik blijf niet achter.

BUCKINGHAM Ik nog minder.

SUFFOLK Nu

Dat wij beslist hebben, maakt het niet uit

Wie Glosters vonnis al dan niet betwist.

WINCHESTER *(met tegenzin, haatblik op de machtige Margaretha)*

Geef mij uw hand, Suffolk: ik ben uw man.

MARGARETHA Hij is de man die álles kan, mijn bisschop.

WINCHESTER *(geërgerd)*

Mag ik madame verzoeken om voortaan

Haar klieren en haar spieren meer te sparen en

De lokroep niet te volgen van haar sappen?

MARGARETHA *(even uit haar lood geslagen; dan oog in oog met hem)*

Mag ik mijnheer verzoeken om voortaan

Geen misbruik meer te maken van mijn sappen

Om zijn frustraties aan mijn muur te pappen?

WINCHESTER Een vrouw, een vreemdeling, een overspelige...

Geen mens is voor de schande meer geschapen,

Geen schepsel voor de schaamte minder vatbaar.

MARGARETHA Geen vent, geen vader en geen minnaar... Gut:

Werd ooit één mens zo tevergeefs geschapen?

WINCHESTER Uw macht is op uw achterwerk gestoeld.

MARGARETHA En u? Werd u als knaap misschien ontmaagd

Door een tuinier, een boer, een Arabier

En vindt u van de weermstuit een vrouw

Te rond, te blond, bezitster van een wond

En al met al niet hard genoeg behandeld?

WINCHESTER *(lachje)*

Madame, uw borsten mochten nectar schenken,

Uw ogen ochtenddauw, uw lippen wijn;

Uw stoelgang mocht mijn neus verwennen als

Een roos, mijn oor als engelengezang —

Al droop er honing uit uw doos, madame:

Nog zou ik u niet raken. Met geen tang.

BODE *(gejaagd op)*

Vorstin en hoge heren!

Ik kom uit Ierland aangesneld om u

Te melden dat daar oproer is ontstaan!

Ons leger wordt over de kling gejaagd —

Zend hulp en stop die rebellie bijtijds
 Voordat de breuk niet meer te spalken valt!
 SUFFOLK Die boerse barbaren kraaien weer oproer,
 Kleuren hun klei met bloed van onze jongens.
 WINCHESTER York?
 Wilt ú ten strijde trekken met een macht,
 Met zorg geselecteerd uit ieder graafschap?
 YORK Dat wil ik, heer — als het de vorst behaagt.
 SOMERSET Ons jawoord is zoveel waard als het zijne.
 MARGARETHA Wat wij beslissen, wordt door hem bekrachtigd.
 WINCHESTER Zodus, heer York, u kwijt zich van die taak?
 YORK *(na oogcontact met Buckingham)*
 Geef mij een leger, heer, en ik vertrek.
 SUFFOLK U mag op uw twee oren slapen, hertog.
 MARGARETHA Succes!
 SOMERSET En lees die boeren goed de les!

(allen af, behalve York en Schoon Rolandke)

YORK Rolandke?
 Laat deze dag gebrand staan in je hoofd.
 Vergeet de aanblik van die kudde nooit.
 Die zogenaamde achtbaren en edelen
 Die achteloos aan mij, en dus aan jou,
 Vandaag de sleutel schenken tot de kroon.
 ROLANDKE Hoezo, papa?
 YORK Wat ons tot nu mankeerde was een leger.
 Zij geven het ons, zonder slag of stoot.
 In Ierland voed ik die troepenmacht vet
 Terwijl ik hier een zwarte stormwind wek.
 Ik huur geboefte in, een grote mond,
 Een volksmenner die keet en rel kan schoppen,
 Een duivel die mijn plaatsvervanger wordt!
 Hij zal de boel zodanig doen ontploffen
 Dat men ons spoorlags t'rug zal roepen met
 Ons Ierse leger en ik oogsten kan
 Wat door die schobbejak zal zijn gezaaid.
 Dra staat het gouden sieraad op mijn hoofd
 En schijnt zoals de helle stralen van

ROLANDKE
YORK

Een zon.

De zon van 't wapenschild van York?
Jawel, mijn oogappel, mijn zoon, mijn zoon!
Nu 't laatste uur geslagen heeft voor Gloster,
Kan Hendrik snel opzij worden gezet
En komt het al aan mij toe — en aan jou:
Roland, mijn eerstgeborene, mijn sterkste.
Jij wordt de prins van 't Soete Land van Wales,
De hoop van 't volk, de hoeder van je broer!
Jouw toekomst glanst als paarlemoeren marbels!
Zolang je maar de les leert van vandaag:
Geloof geen mens, zorg altijd voor jezelf.
(beiden lachend af)

- BUCKINGHAM *(gooit zich neer aan de voeten van de vorstin)*
 Vorstin, verheven vrouw, geliefde vloek:
 Verwaardig u, uw hemels oog op mij
 Te laten rusten die niet waard is om
 Het stof te kussen dat uw schoen beroerde...
 Ik heb u lief, madame!
 Nooit werd ik op een slagveld meer gekwetst
 Dan door uw schoonheid, op mijn oog geëts.
 Ik smeeek u, geef mij de genadestoot
 En zeg mij wat ik boven alles vrees:
 Dat u mij haat, madame — of erger nog:
 Ik laat u koud, als één die niet bestaat.
- MARGARETHA *(geamuseerd)*
 Hoe kom je daarbij, beste Buckingham?
 Waarom zou jij voor mij dan niet bestaan?
- BUCKINGHAM Ik weet dat slechts één man uw hart in pand heeft —
 Aan hem te denken is een dood bij 't leven.
 Waarom, van alle schoften aan dit hof,
 Moest hij het zijn, die uw attenties trof,
 Precies die schurk, zo bot, zo grof, juist hij.
- MARGARETHA *(steeds meer geamuseerd)*
 Gesteld dat je mijn gunsten winnen kón:
 Met welke daad zou je de dood het diepst
 In d' ogen willen zien om mij te werven?
- BUCKINGHAM Ik schonk de aartsbisschop het loon dat hij
 Verdient — ik hoorde ieder van zijn woorden.
 Geen vloek had méér als blasfemie geklonken
 Dan wat zijn mond van mijn vorstin verzón...
 Eén woord van u en hij zal nooit meer vloeken.
- MARGARETHA *(verloor inmiddels haar glimlach)*
 En wat zou jij als wederdienst verwachten?
- BUCKINGHAM *(na een stilte)*
 Ontzeg heer Somerset
 Uw hart, uw kus, uw bed.
- MARGARETHA Heer Somerset? *(lacht voluit)*
 Al ben je vast verrast:

Niets kost mij minder last.

(ze gaat naar de kant waar Somerset zich bevindt)

SOMERSET

(gooit zich aan haar voeten neer)

Madame... Sinds u aan dit hof arriveerde,

Is mijn bestaan zijn bodem kwijt, ik ijl

Bij nacht, bij licht; ik slaap of eet niet meer —

Vergeef mij, koningin: ik heb u lief!

*(de koning op, gejaagd, op de voet gevolgd door Suffolk;
Buckingham af)*

SUFFOLK

Mijn vorst, u had zich toch teruggetrokken,

U stond uw macht toch aan de kroonraad af?

HENDRIK VI

Roep iedereen bijeen! Een nieuwe kroonraad!

SUFFOLK

Mijn vorst, wij zijn niet klaar voor een proces,

Het is niet opportuun, zoiets vergt tijd!

HENDRIK VI

(krijst)

Breng Gloster in mijn bijzijn voor het voetlicht!

Ik wil hem hoogstpersoonlijk vragen of

Hij schuldig is, zoals er wordt beweerd! *(tot Somerset)*

Ga! En breng mijn oom naar mij! *(Somerset af)*

MARGARETHA

O Hendrik...

Ik hoop dat Hugo zich voor eeuwig vrijpleit.

HENDRIK VI

(gekweld)

Dank je, mijn lief. Je steun maakt mij zielsblij.

(er valt een ongemakkelijk lange stilte; Somerset gejaagd weer op)

HENDRIK VI

U ziet zo bleek, u beeft als berkenblaren?

Wat scheelt er, Suffolk? Spreek... Waar is mijn oom?

SUFFOLK

Dood in zijn bed, mijn heer. Gloster is dood.

MARGARETHA

O nee, mijn God... Hoe kan dat nu gebeurd zijn?

SUFFOLK

Een godsoordeel. Ik droomde deze nacht

Dat Gloster stom was en geen woord meer uitbracht...

(Hendrik bezwijmt)

MARGARETHA

Wat scheelt er? Heren, help: de vorst is dood!

SOMERSET

Hij moet gaan zitten, knijp hem in de neus.

MARGARETHA *(steunt hem in de rug, echte paniek)*
Ga, loop om hulp! Hendrik, open je ogen!
Wat zal ik aan dit hof zijn als jij wegvalt?
Toe, kijk naar mij, ik ben het, Margaretha!

HENDRIK VI *(opent de ogen, kijkt haar aan)*
God in de hemel...

MARGARETHA Gaat het — lieveling?
SUFFOLK Hou moed, mijn majesteit, schep troost. Het moet!
HENDRIK VI Hoezo — spreekt Suffolk mij van moed en troost?
Zong hij daarnet het lied niet van een raaf
Wiens rauw gekras mijn levenskrachten roofde
En denkt hij dat het tjilpen van een koolmees,
Die mij uit holle borst toepiept ‘Hou moed’
De eerstgehoorde zang verdrijven kan?
Raak mij niet aan! Die handen van me af!
Ik vrees uw strelingen als adderbeten.
Uit mijn gezicht, boodschapper uit de hel!
Ik ben verdoemd. Ik boet voor oude zonden,
Er rust een gesel op mijn koningshuis!
Mijn verste voorvader, Richard de Tweede,
Had ook een oom die hertog was van Gloster —
Ook deze oom werd afgemaakt door beulen
Waarna het hele rijk in oorlog baadde...
Ga weg! Uw blik verbergt uw moordlust slecht,
Kijk mij niet aan, uw ogen wonden mij!

MARGARETHA Waarvoor scheld jij mijn heer van Suffolk uit?
Al stond jouw nonkel tegen hém vijandig,
Hij jammert om diens dood, als een goed christen;
Ik ook — al zag jouw nonkel zelfs een vijand
In mij. Kon ik hem weer tot leven wekken
Met klagen, kreunen of bloedstollend zuchten
Dan jankte ik mij blind, kermde mij ziek
En werd als van de tering bleek van ’t hijgen —
Ja, om jouw nonkeltje te doen verrijzen.
’t Is geen geheim dat wij geen vrienden waren —
Misschien denkt men dat ik hem deed vermoorden.
Mijn goede naam door lasterpraat bevuild,
De vorstenhoven ronkend van de roddels —
Dat wordt het loon dat ik krijg voor zijn dood.

HENDRIK VI
MARGARETHA

Wee mij!
Vorstin te zijn en slechts gekroond met schande!
O Gloster, arme man, o ik beklaag u.
Ik ben er erger aan toe. Beklaag mij!
Wend jij je af, verstop jij je gezicht?
Ben ik een lepralijder? Kijk me aan!
Wordt heel jouw toekomst soms met hem begraven?
Dan was en is je vrouw je vreugde niet.
Wel: trek voor hém een standbeeld op, aanbid het,
En maak van mij een uithangbord voor kroegen.
Moest ik daarvoor bijna op zee vergaan,
Werd ik daartoe twee keer door tegenwind
Teruggedreven naar mijn vaders kusten?
De stormwind huilde steeds weer zijn voorspelling:
‘Gij zijt op weg naar een schorpioenennest —
Zet op dat ijzingwekkend strand geen voet.’ Maar
De dronken zee wilde mij niet verdrinken,
Ze wist dat jij, met jouw hardvochtigheid,
Aan land mij zou verzuipen in mijn tranen.
Zodra ik zicht had op de hoge krijtrotzen
Hield ik mij bovendeks in de storm staande
En toen een lage donderlucht van lood
Mij van mijn uitzicht op jouw kusten roofde,
Trok ik een kostbaar kleinood van mijn hals —
Een hart was het, gevat in diamanten —
En wierp het jouw land toe. De zee ontving het,
Zoals ik hoopte dat jouw lijf het hart
Van mij ontvangen zou. Maar jij verwierp het...
Hoe vaak verlokte ik de tong niet van
Heer Suffolk,
Om mij terug te toveren naar vroeger —
Hij, van jouw boodschappers de ongelukkigste
Die mij moest winnen voor jouw vuile spel!
Al heb ik dan geen kinderen, jij drijft me
Van leed en pijn tot waanzin als Medea,
Die heel haar kroost aan stukken hakte om
Zich op haar man te wreken voor zijn ontrouw.
Jij bent zo vals als Jason was voor haar
Maar hebt mij zelfs geen kind geschonken dat

Ik doden kan om één keer jou te kwetsen.
 Wee mij! Ik kan niet meer. Sterf, Margaretha,
 Want Hendrik weent omdat je te lang leeft.

HENDRIK VI *(bidt)*
 O Gij die alles weet, verdoof mijn brein
 Dat zwoegt en zweet om mijn ziel te bezweren
 Dat wrede handen Glosters leven smoorden.
 Vergeef mij, God, als dat vermoeden vals is,
 Het vellen van een vonnis komt slechts U toe...
 Ach Hugo, gouden oom, volmaakte nonkel! *(huilt)*
 Uw ziel verdween met al mijn troost op aarde...

(gedruis en kabaal; Schoon Rolandke op, in harnas en gewapend)

HENDRIK VI Wat is dat voor lawaai? De hel breekt los,
 De hemel valt op ons, we zijn verdoemd!

ROLANDKE Het is uw volk, mijn vorst, dat roept om recht,
 Het arme volk van uw geteisterd land,
 Geleid en opgezweept door zijn idool —
 Een onbekende, doodgewone vent —
 Die na het horen van de moord uw land
 In rebellie en razernij ontstak.
 Hij eist dat Suffolk wordt ter dood gebracht.
 Zo niet bestormen hij en zijn kompanen
 De poorten van 't paleis en sleuren hem
 Naar het schavot en folteren hem dood.
 Door hem, zegt men, is hertog Hugo dood.
 Door hem, zegt men, wordt ook de vorst bedreigd.

(het kabaal wordt luider)

MARGARETHA *(tot Rolandke)*
 Vervloekte bastaard van het York-gebloed!
 Kruip t'rug onder de steen waar je vandaan komt —
 Je liegt! Jij legt hun zelf die woorden in
 De mond! Laat mij de waarheid spreken! Hendrik?
 Help mij! Vertel de waarheid aan je volk!
 Mijn God — ik doe het zelf wel...
(Margaretha loopt af, naar het kabaal aan de poort toe)

(Somerset wil ook aflopen, weliswaar de andere kant uit)

SUFFOLK Waar ga jij heen? Blijf hier en sta mij bij!
SOMERSET Ik sta je beter bij als ik verdwijn
 Om hulp te zoeken... *(af)*

SUFFOLK Blijf, zeg ik je! Judas!
MARGARETHA *(keert terug van de poort; tot Suffolk)*
 Ze zijn met veel te veel, en niet voor rede vatbaar!
 (tot Rolandke)
 Hoeveel heb je betaald aan dat geboefte —
 Jij welbespraakt maar achterbaks orakel
 Dat in de weegschaal geen gewicht kan werpen
 Dan de verrotte bloedlijn van je vader
 En het voogdijschap van die troep gespuis,
 Die kliek van ketellappers en krapuul!

ROLANDKE *(tot Hendrik)*
 Uw volk is maar met moeite in te tomen,
 Het eist het vel van Glosters moordenaars,
 Graaf Suffolk en de aartsbisschop van Winchester —
 Waar is die bisschop trouwens? Ook gevluucht?

MARGARETHA Wat wil jij doen vermoeden, vuile rat?
 Ik sta persoonlijk voor de bisschop borg,
 Hij zit aan een banket te zijner ere
 Dat ik speciaal voor hem bereiden deed.
 Dus trek je klauw van hem af én van Suffolk.
 Hoe durf je hen verdenken van zo'n moord?

ROLANDKE Wie vindt een dode stier, nog warm en bloedend,
 Met aan zijn zij een slachter met een bijl
 En zal niet hém verdenken van de moord?

MARGARETHA Ben jij zo'n slachter, heer? Heb jij zo'n wapen?
SUFFOLK Ik draag geen dolk om slapenden te slachten,
 Maar wel een zwaard van wraak, door rust verroest...

(het kabaal wordt nu oorverdovend)

HENDRIK VI Mijn jonge heer van York:
 Ga naar mijn volk toe. Meld ze, één voor één,
 Dat ik ze voor hun lieve zorgen dank.

Was ik door hen niet aangespoord tot handelen,
 Dan had ik nog gedaan wat zij mij smeken.
 Er gaat, gewis, niet één uur meer voorbij
 Of mijn gedachten profeteren mij
 Een vloed van tegenspoed voor land en kroon,
 Teweeggebracht door steeds die ene: Suffolk.
 Dus zweer ik, bij de majesteit van Hem
 Wiens nietig plaatsvervanger ik hier ben:
 In onze lucht blaast hij geen smetten meer.
 Hij rijdt terstond te paard weg of hij sterft.

MARGARETHA *(huilt)*
 O Hendrik:

HENDRIK VI Laat mij voor Suffolk pleiten, hij is nobel...
 Verdorven vrouw, die hem durft nobel noemen.
 Geen woord meer, zwijg. Als jij voor hem durft pleiten,
 Verhit je slechts de vlammen van mijn gramschap.
 Wat ik gezworen heb, herroep ik nooit:
 Als hij na één kwartier in dit paleis,
 En na drie dagen ergens op dit eiland
 Of waar ik ook regeer, gevonden wordt,
 Koopt zelfs de wereld niet zijn leven vrij.
 Deels vent en deels een beest: verrek! Verdwijnt
 Uit mijn bestaan, mijn bakermat, mijn bed!
(af, met Rolandke)

MARGARETHA *(tot Suffolk)*
 Ga nog niet weg, blijf nog een tijdje, kus me;
 Nog even! Laat mij likken aan de hand
 Waarmee je Gloster pas hebt aangerand
 Om onze liefde te vieren en mij
 Met Hugo's plumpe afgang te plezieren.
 Laat mij de laatste resten van zijn bloed
 Uitwissen met mijn tranen van geluk
 En dankbaarheid om zo'n geschikt geschenk.

SUFFOLK Misschien is alles niet finaal verloren,
 Er is een uitweg aan dit labyrint:
 Aartsbisschop Winchester!
 We doen een knieval, geven tekst en uitleg,
 Beloven hem de schatkist tot de bodem
 Als hij — als man van God, prelaat van 't land —

De koninklijke banvloek wil verbreken.

MARGARETHA Te laat, mijn lief; hij kan geen mens meer helpen.
 Helaas, het was bedoeld als een verrassing:
 In ruil voor Gloster schonk ik jou de bisschop.
 Op een banket, reeds voor hem klaargezet,
 Staan dranken, vleespasteien en gevogelte
 Met dollekervel, slangenwortel, wolfskers,
 Met bilzekruid en papenmuts bereid:
 Voor ieder van jouw vingers één vergif;
 Voor elke nacht van ons, voor hem één pijnscheut;
 Voor ons de kroon en 't land, voor hem de dood...

SUFFOLK Dan blijft er ons geen toekomst over, liefste:
 Wat was beraamd om ons te saam te smeden,
 Drijft ons nog meer uiteen. Dus moet ik gaan.
 Maak niet ons afscheid zwaar door het te rekken.

MARGARETHA Het zware is dat jij zo afscheid neemt:
 Zo vlot, zo kil als de neus van een hond.
 Je lijkt wel blij te zijn met je verbanning —
 Vlucht je voor Hendrik of vlucht je voor mij?

SUFFOLK Madame, als ik de indruk geef te vluchten
 Dan wacht ik liever aan jouw zijde hier
 Tot ik voorgoed van jou gescheiden word.

MARGARETHA Bewijs het dan. Maar wacht niet aan mijn zijde,
 Mijn zijde is mijn minst flatteuze kant.
 Neem mij, in elke hoek en flank en rand.
 Beroof mij van mijn wanhoop, mijn verstand...

*(ze vrijen; simultaan gaat op het tweede plan een operadoek open
 waarachter een tafel met rijke dis, waaraan bisschop Winchester en
 Buckingham zijn gezeten)*

WINCHESTER *(klampt zich kokhalzend aan Buckingham vast)*
 Bent ú de Man niet met de Zeis? O Dood:
 O geef mij iets te drinken, ik heb pijn,
 Loop naar de apotheker, koop voor mij
 Het krachtigste vergif dat hij in huis heeft;
 Heb medelijden, steek uw dolk in mij,
 Doorboor mijn hart, verlos mij, heb mij lief...
 Ik schenk u heel de schatkist van dit land

Genoeg om nóg een eiland aan te schaffen,
Als u mij leven laat, maar niet in pijn. (*balkt, braakt*)

(een bende tuig valt binnen, aangevoerd door Rolandke en York, en begint alles op de tafel kapot te slaan; Suffolk en Maggie vrijen voort, wild kussend)

SUFFOLK Als ik niet langer in jouw blikveld adem,
Word ik waanzinnig van de eenzaamheid.
Waar jij niet bent, daar groeien slechts woestijnen.

MARGARETHA Hou op met leuteren!
Het vrijen staat je beter dan het vleien.
Verleen mij, voor je mij verlaat, geen lulkoek
Maar echte troost. Je zaad. Je zoon. Je zelf.

WINCHESTER *(bloedt uit zijn neus, kermt, struikelt, kokhalst)*
Vorstin! Mam'zel van 't spel, Ma Saint' Absinthe,
Serpent voor elke vent, Prinses Abces —
Met zwarte zweren op je zachte lellen
En roeste bellen door je vorte tepels:
Ik schijjt je muil vol, tot je fontanel
Zich splijt zoals de bolster van een noot
En stoot mijn arm tot aan mijn oksel in
Je hol en krab je hart aan duizend stukken
Totdat je stikken zult in liters bloed,
Je longen als een varkensblaas gevuld
Met zure pis en pest en braakselbrokken,
Je pens in vuur en vrouwenplagen scheurend,
Met een parfum van stro en stront en solfer
En met een laatste schunnig luide knars,
Als viel heel ons heelal in één scheet stil...
(valt; Buckinham geeft hem de genadestoot)

(Rolandke komt naar het eerste plan met getrokken zwaard; slaat de klaarkomende Suffolk het hoofd af)

VIERDE BEDRIJF

IV.1 *Het paleis. De verbijsterde koningin. Naast haar: Suffolks lijk, dat tot het slot zal blijven liggen.*

MARGARETHA *(met Suffolks bloedende hoofd onder haar jurk ten teken van haar zwangerschap)*

Men zegt dat huilen de hersens verzwakt —
Maar wie ziet dit en kan zijn tranen stuiten?
Dit hoofd ligt dan wel aan mijn kloppend hart
Maar waar is 't lichaam dat ik wil omhelzen?
Barbaarse schoften... Kon dit lief gezicht —
Dat mij als een komeet bij nacht verscheen,
Dat in mij, als in zoveel and're vrouwen,
Tekeer kon gaan zoals de volle maan —
Kon dit gelaat zijn moordenaar niet temmen?
Hij die niet waardig was het aan te kijken?

HENDRIK VI *(ontredderd op)*

Mijn liefste, als ik ooit dit leven ruil met
Het eeuwig leven, vrees ik maar één ding.
Dat jij voor mij niet als voor Suffolk huilt.

MARGARETHA Ach, Hendrik... *(wanhopige glimlach)*

M'n lieve hinderlijke, kinderlijke Hendrik...
Voor jou zou ik niet huilen... Ik zou doodgaan.
(glimlacht verstard)

Wat ben ik zonder jou? Zelfs geen vorstin!

SOMERSET *(op, in paniek)*

Mijn vorst —
Hertog van York is weergekeerd uit Ierland!
Hij sloot zich bij de oproerlingen aan
En hij verkondigt luidop, overal,
Dat hij het land in vuur en vlam zal zetten
Als hij niet snel tot koning wordt gekroond.
(tot de koningin)

Hij eist dat u en ik gekerkerd worden —
Dat is maar het begin, wie gaat hem stoppen?
We worden één na één geliquideerd!
Dus vlucht, mevrouw, en red ons leven! Vlucht!

MARGARETHA En Suffolk onbegraven achterlaten?
Dat nooit! Laat komen wat er komen moet —

Ik ben niet bang van York en zijn gebroed.
 SOMERSET *(jammert, op z'n knieën, vóór de koning)*
 Mijn vorst? Wat gaan we doen, wat gaan we doen?
 Hij leidt een groot en goed geolied leger!

HENDRIK VI Mijn God, waarom hebt U mij weer verlaten?
 Hier sta ik dan, door mens en macht geplet,
 Een korrel graan tussen twee molenstenen...
 Zat ooit één heerser op een aardse troon
 Die minder nog dan ik geluk genoot? *(begint te dolen)*
 Ik kwam met moeite uit mijn wieg gekropen
 Of ik werd koning — ik, nog maar een snotaap!
 Waarheen ik ook kan kijken, ik zie dood,
 Vernieling, ontrouw en de schaduw van
 Méér plagen dan een jaar aan dagen telt...
 Komt er dan nooit een einde aan mijn nacht?
 Voor welke zonden moet ik boeten, God,
 Waar heb ik dit verdiend, welk kwaad deed ik U...

SOMERSET *(kust Hendriks hand)*
 Mijn vorst:
 Zeg mij wat ik moet doen om u te redden —
 Ik zoek uit vrije wil een kerker op,
 Indien het land en u daarbij gebaat zijn.

HENDRIK VI *(negeert hem; klagend, dolend)*
 O eeuwige Regeerder in de hemelen,
 Kijk vol van deernis op Uw stakkers neer,
 Zuiver hun boezems van de zwarte wanhoop
 En drijf de woedende demonen uit,
 Die hun verzwakte ziel zo wreed belegeren... *(dolend af)*

MARGARETHA Blijf, Somerset — jij gaat niet naar de Toren!
 Je denkt toch niet dat York gekomen is
 Om jou opzij te schuiven? Hij viseert
 De vorst, en via hem jouw koningin.
 Sta jij het toe dat ik vernederd word —
 Of ga je mij beschermen, Somerset?

SOMERSET *(huilt)*
 Madame, sinds u aan dit hof arriveerde
 Is mijn bestaan zijn bodem kwijt, ik ijl...

MARGARETHA Hou op met snotteren en wees een vent!
 Bewijs je liefde. En wees dan beloond.

SOMERSET Ik heb uw man beloofd om naar de Toren...
MARGARETHA Vergeet mijn echtgenoot! Doe wat ik vraag.
 (beiden af)

IV.2

Opnieuw het paleis. Suffolks lijk ligt er nog.

YORK

(trionfantelijk op in bebloed harnas)

Laat klokken klinken, luid en klaar, ontsteek
De vreugdevlam in tonnen pek, in wierook:
Uw langverwachte legitieme vorst
Is hier, de heiligste der majesteiten!
Ik pluk de kroon van Hendriks tamme kop:
Wie niet bevelen kan, moet maar gehoorzamen.
(tot de zenuwachtig opkomende Buckingham)
Mijn beste Buckingham!
Kom in mijn armen en vergeef mij dat
Ik ooit uw woorden heb geringgeschat.
Mijn zoon en ik: wij waren zonder u
Vermoord. Uw steun zal niet vergeten worden —
Uw nieuwe vorst geeft u een hoge post!

BUCKINGHAM

Mijn nieuwe vorst? Dát heb ik nooit bedoeld.

YORK

Mijn beste Buckingham, met wat voor plan
Dacht u dan wel dat ik naar Hendrik kwam?

BUCKINGHAM

Om hem, úw vorst, van Somerset te redden —
Hij was het die de moord op u beraamde.
Alleen uw komst al heeft zijn straf versneld:
Hij is reeds naar de Toren onderweg.

YORK

Dan zit hij straks naast Hendrik. Ík word koning
En die verdomde del mag t'rug naar Napels.

BUCKINGHAM

Heer York, denk na! U bent van echte adel!
U bent maar wie u bent dankzij de wet
Van God en de geboden van het bloed.
Vergeet niet hoe het Hendrik Vier verging,
Nadat hij zijn koning tot afstand dwong
Van kroon en troon! Zoekt u diezelfde vloek?
Zo'n gesel op uw huis, uw zonen, laden?

YORK

(aarzelt)

De kroon ligt in mijn schoot, ik zet ze op —
't Is duidelijk dat Hendrik haar niet wil.

BUCKINGHAM

Al is dat zo — een vorst kan u niet geven
Wat hij van d' Allerhoogste heeft gekregen.
Ik heb het daar zo-even al diepgravend
Over gehad met onze koning Hendrik...

YORK U hebt met die getikte gepalaverd? (*lacht*)

BUCKINGHAM Hij stelde voor dat u benoemd wordt tot
Zijn erfgenaam — de kroon is voor uw zonen!

YORK (*stilte*)
Hij wil dat zweren?

BUCKINGHAM Ja, hij wil dat zweren.

YORK (*grijnst*)
Allicht... Wie heeft hij nog om op te steunen?
De aartsbisschop is dood, en Suffolk ook,
Zijn nonkel ook, zijn tante is verbannen...
En Somerset —
U geeft uw woord van eer: die is gevangen?
(*korte stilte*)
Akkoord. Ik geef mijn zoons de opdracht om
Op staande voet mijn legers te ontbinden.

(*Margaretha nu zichtbaar zwanger op; samen met Somerset, die een van bloed druipende plastic zak draagt; ook de dolende Hendrik komt weer tevoorschijn, ergens in de achtergrond*)

BUCKINGHAM Mijn vorst, u gaf uw woord dat Somerset...

MARGARETHA En ik vroeg hem om mij terzij te staan.

YORK Hendrik!
Heb ik u vorst genoemd? U bent geen vorst.
Moet ú de massa's mensen en bestieren,
U die één rat niet kunt of durft beteugelen?
Die kop van u is onze kroon niet waard.
Uw poot staat krom als voor een pelgrimsstaf.
(*tilt eigen hand op*)
Dit is een hand die scepters hoog kan houden;
Zij zweert bij vaste wetten, korte metten.
Opzij! In godsnaam, u speelt nooit meer meester
Van wie door God bestemd is tot uw meester.

SOMERSET O monsterlijke landverrader, Judas!
Ik arresteer u wegens hoogverraad.
Vraag aan uw vorst genade — buig uw knie!

YORK (*tot Buckingham*)
Roep alle twee mijn zonen hier, meteen!
Ze zijn mijn borg, mijn bolwerk, mijn bescherming;

Zij zullen het niet dulden dat hun vader
Door tralies wordt gescheiden van zijn troon.

MARGARETHA Ja! Roep je godgelijke gouden engelen!
De piek, het puikje van het York-gebroed!
Mijn God...

Mij was een land beloofd van hesp en honing,
Maar ik ben in de krochten van de hel
Gestrand, bevolkt door honden en gedrochten,
En van dat schorem is mijn man de koning.

YORK Napolitaanse teef, bevlekt met bloed,
Spaghetti-uitschot, gesel van ons land:
Geen plaag wordt meer beweend dan uw passage!
Een York is door geboorte reeds uw betere,
Door zijn natuur en adel steeds uw meerdere,
In schoonheid en ontwikkeling uw meester...

HENDRIK VI Mijn beste York en lieve Margaretha,
Ik smeeek u — bij de adem van de goden —
Verzoen u, spreek de taal der liefde want
Uw ruzie stoelt slechts op een misverstand.

MARGARETHA Hendrik, hoeveel beledigingen meer
Verdraag jij voordat jij je zwaard wilt trekken?
Het ware drama is dat York gelijk heeft.
De kroon is voor jouw schuddebol te zwaar,
De opstap naar je troon is al te hoog,
Je hand is kromgetrokken van het wijwater
En van het strelen van je scapulieren.

YORK Voilà, uw eigen vrouw zegt het nu ook:
Wij worden door een vod, geen vorst, geleid —
En als één mens het weten kan, is zij 't.

MARGARETHA Hou jij je vuile muil, verwaande zot;
Eén pink, één wimper, één gefezeld woord
Van Hendrik is meer waard dan jullie bende.

YORK Madame, een zuidelijke slet als u —
Die van een vrouw alleen de schijn, en van
Een ouwe zeug de hitsigheid bezit —
Moet óns niets leren van wellevendheid.

MARGARETHA O nee?
Waar blijft de steun dan van je zotte zonen!
Risjaar, je jongste — dat gebocheld monster?

En zelfs je oogappel, het Schoon Rolandke?
Zie jij hem ergens lopen, Somerset?

(Somerset haalt uit de plastic zak het bloederige hoofd tevoorschijn van Schoon Rolandke; Margaretha wrijft erover met haar zakdoek)

MARGARETHA Ocharm, zie nu: mijn zakdoek is bemorst
Met bloed dat door mijn mes ontlokt is aan
De bleke jongenskop van Schoon Rolandke.
Als door zijn dood je oog vol water loopt,
Mag je gerust hiermee je kaken drogen.
(reikt de ontredderde York de zakdoek aan)

HENDRIK VI *(weent)*
Mijn liefste, wat is toch in jou gevaren?

BUCKINGHAM Vergeef me, York; dit heb ik nooit gewild...
MARGARETHA *(negeert hen allebei)*

Ocharme, York; het is dat ik je haat,
Ik jankte anders nog een potje mee.
Maak mij gelukkig, man, en huil je dood.
Wat? Heeft je vurig hart je kloten zo
Verdroogd, dat er voor 't lijk van Schoon Rolandke
Geen vloek af kan? Waarom blijf je zo stil?
Spuw, stampvoet, scheld! Zodat ik zingen kan
En dansen. Wel? Of eis je eerst een fooi
Voor jij me als een nar vermaken wil?
Als hij geen kroon mag dragen, spreekt hij niet.
Een kroon voor York? Hij kan ze van mij krijgen...
(zet York een papieren kroon op het hoofd)

Voilà.

Ziet hij eruit als koning, ja of ja?

YORK *(op zijn knieën gezonken)*

Wolvin van Napels, wreder dan de wolven,
U bent van alle goeds het omgekeerde,
Zoals het zuiden tot het noorden staat,
Zoals de tegenvoeter staat tot ons.
O jakhalshart, in vrouwenvel gewikkeld.
Hoe kunt u van mijn kind het bloed opnemen,
Mij vragen mijn gezicht daarmee te drogen
En desondanks nog doorgaan voor een vrouw?

U wou mijn tranen zien? U krijgt uw zin.
Ik stort er zoveel dat ze, zout of niet,
De vlekken van uw zakdoek konden wassen.
Hou hem goed bij, en snijd erover op!
En néém de kroon, en met de kroon mijn vloek.
Dat u — als ú zult kreunen in uw pijn,
Als ú in uw ellende kruipt en kronkelt —
De zoete troost ontzegd mag zijn die ik
Zo dadelijk van u zal mogen oogsten.
Doorsteek mij, sla mijn kop af — waarop wacht u,
Verdierlijkte verrader Buckingham?
Verlos mij van dit leven, Somerset.
Mijn ziel stijgt op, mijn vloek kleeft aan uw handen.

BUCKINGHAM O God... Waaraan heb ik mij vuil gemaakt?
SOMERSET *(wil steken, aarzelt)*
Is het niet beter hem te laten leven?
Laat hem gevangenzetten... In de Toren...

MARGARETHA *(neemt hem het zwaard af)*
In heel dit land leeft niet één echte man.
Een mens moet alles zelf doen. Hier: touché!
(ze doorsteekt York)

YORK Genade, God! Open de poort van liefde...
Ontvang mijn ziel die wegloopt langs mijn wond...
Nader tot U, mijn Heer... Nader tot U... *(sterft)*

MARGARETHA Die kop af! Spiets hem op het hek van York,
Dat York zijn stadje York kan overschouwen!

(Margaretha hakt als een bezetene op York in; ze onthoofdt hem, blijft in zijn lichaam snijden en kerven; kreunend, snikkend)

HENDRIK VI *(na een lange stilte)*
Waar zijn onkreukbaarheid en trouw gebleven?
Waar is de rede, het gevoel, de vrede?
Nog nooit is iemand vorst geweest als ik:
Geen onderdaan of hij bevecht een andere.
Een land dat slechts eendrachtig is in haat
En nergens zó over verdeeld als over vriendschap...

MARGARETHA Och Hendrik, toch... *(wanhopig lachje)*
SOMERSET Vorstin? Wat kan ik verder voor u doen?

MARGARETHA Kruip in een hoek en wacht tot ik je roep.
Verdwiijn, verkas, verscheep. Versteek je! Vort!

SOMERSET Madame, ik zoek uit vrije wil een kerker op... *(af)*

BUCKINGHAM Mijn koningin?
U had mij toegezegd dat Somerset...

MARGARETHA Jij bent zelfs impotent als instrument.
Er weegt op jou een vloek. Rot op! Ga weg!

HENDRIK VI *(dolend, biddend)*
Mijn god — uw goedertierenheid is groot
Maar zo veraf, dat zij mij kleiner lijkt
Dan al het stof dat van de sterren valt
En eeuwig zweeft en zwijgt in uw heelal...

BUCKINGHAM *(tot Hendrik)*
Vaarwel, mijn vorst. Mijn hart blijft altijd bij u.

HENDRIK VI Nu weggaan, Buckingham? Waarom? Waarheen?

BUCKINGHAM Ik kan niet leven in uw land, het spijt me.

HENDRIK VI Zou het bestaan? Een land niet als het onze?

BUCKINGHAM Adieu, mijn vorst, ik moet nu gaan. U bent
Te goed voor dit bestaan. Te goed voor háár.
Zij is een gif, een kwelgeest, haar ga ik
Bestrijden. Hoe dan ook: zij móet eraan.

HENDRIK VI Nee, zeg dat niet — ook zij bedoelt het goed.

BUCKINGHAM Vaarwel, mijn vorst —
Maar kom nooit tussen haar en mij te staan. *(af)*

HENDRIK VI *(kijkt hem ontzet na)*
Ach, waarom zou een vorst zijn kroon nog dragen
Als in zijn koninkrijk niet méér volk leeft
Dan d' Heilige Familie leden heeft?
(zet zijn kroon af, wil het toneel verlaten)

MARGARETHA Blijf staan! Je moet niet weglopen voor mij.

HENDRIK VI Wees mild, niet hard voor mij. Dan blijf ik hier.

MARGARETHA *(hoofdschuddend, wanhopig lachend, uitgeput)*
Wie ziet het summum van jouw schande aan
En wordt niet hard als ijskoud grijs graniet?
Ach, was ik maar als non geboren, dan
Had ik jou nooit gekend en had ik nimmer
Jouw zoon hoeven te baren en te zogen
Nu jij je kennen laat, niet als een vader
Maar als een onnatuurlijke verwekker...

HENDRIK VI Een zoon? Mijn zoon? Ach ja, als vorst ben ik
Van elke zoon de vader, ieder kind,
Door jou gedragen of door jou vermoord. (*wil weggaan*)

MARGARETHA (*verhardt weer haar toon*)
Voor één keer, Hendrik: vlucht niet meer! En kijk
Je zoon en mij pal in de ogen — ja,
Jóuw zoon.
Verdient hij zijn geboorterecht te missen?
Had jij hem half zo lief als ik, had jij
Eén keer de pijn gevoeld die hij mij gaf,
Had jij hem met je bloed gevoed als ik —
Dan scheurde jij je hart eer uit je borst
Dan te verzaken aan die zure kroon
En zo je zoon tot bastaardhond te maken.

HENDRIK VI Vergeef me, liefste; lieve, zachte zoon.
(*streelt over haar buik*)
Ik moet hier weg. De poorten staan op springen,
Er vallen stenen uit de muur, de vloer
Scheurt open en de zoldering vat vuur...

MARGARETHA Jij ruïneert jezelf, je zoon, én mij.
Ik schaam me in jouw plaats, jij bevend schijthuis.

HENDRIK VI Toen jij voor 't eerst aan mij en aan dit hof
Verscheen, sprak jij dezelfde taal als ik.
De wervelwind verwoestte alles rond ons,
Toen al. Maar wij? Wij stonden zij aan zij,
Onaangeroerd in 't oog van die orkaan...
Wordt het geen tijd om daar opnieuw te staan? (*reikt haar de hand*)

MARGARETHA (*weigert de hand*)
Het leven speelt zich in de modder af,
Niet in jouw kop. Jij liet mij in de steek,
Ik was een speelbal van de honden die
Jij duldde aan jouw hof, die mij bedreigden —
En al wat ik van jou aan steun kreeg was
Gewauwel en mystiek zelfmedelijden.
Geen ogenblik heb jij naast mij gestaan.
En dat jij dat niet ziet, is des te zieliger.
En nu is het te laat. Ik heb een zoon.
Jou, koning Hendrik, heb ik niet meer nodig.

HENDRIK VI (*huilt, doolt*)

MARGARETHA O God die in de hemel zijt, vergeef mij.
(eenzaam op het voortoneel, over haar buik strelend)
In jouw rijk zal de zon nooit ondergaan,
Mijn prins van 't Soete Land van Wales, mijn Edward.
De heren zullen knielen waar jij langskomt.
De vrouwen kermen van verhit verlangen,
De honden zwijgen en de paarden dampen.
En waar jouw naam Edward weergalmt, verdwijnt
Het uitschot naar een uithoek van de hel.

*(Margaretha bevalt met veel pijn en moeite naast de lijken van
Suffolk en York, en het hoofd van Rolandke)*

HENDRIK VI *(blijft dolen, prevelend)*
O Hendrik, Hendrik — is dit nog uw land?
Geen knie buigt zich voor u als voor een Caesar,
Geen smekeling beroept zich op uw recht,
Geen mens zoekt nog bij u naar hulp en bijstand —
Ik kan mezelf niet helpen, laat staan hen!
Bedankt dus, God, dat U mijn Margaretha
Begiftigt met een kind. Behoed haar! Help haar!
En geef dat zij door onze prins het volk
Opnieuw verlost om onze kroon te steunen.
Als iemand daar in staat toe is? Dan zij wel!
Haar kracht moet enkel buigen voor haar schoonheid,
Haar woorden doen een hart van marmer smelten,
Zelfs tijgers worden tam wanneer zij pleit...
En als het, Heer, U beter lijkt om mij
Uit deze kooi van smarten te verlossen,
Door alle last te laden op háár schouders?
Vergeet me, laat me dan — Uw wil geschiede.
Ik heb geen goud vandoen om vorst te zijn.
Mijn kroon is in mijn hart, niet op mijn hoofd,
Onzichtbaar voor het blote oog, een kroon
Waarin een vorst zich zelden wil verheugen...
Zij draagt één naam: tevredenheid. Amen.

*(er weerklinkt gehuil van een baby; Margaretha ging al af met haar
boreling; Hendrik sukkelde nu achter hen aan)*

VIJFDE BEDRIJF

V.1

Richard het Monster mankend op. Hij kijkt ontzet naar het afgehouden hoofd van Rolandke en het lijk van York.

RICHARD HET MONSTER Is dit mijn vader? Dit: mijn broer Rolandke?
Ik kan niet wenen want mijn lijf schiet vocht
Tekort, mijn ziedend hart laat zich niet blussen...
Mijn stem: verstikt. Mijn tong: verlamd. Mijn bloed:
Gestold. Mijn hersens: in een zuur gedoopt... *(knielt)*
Vadertje York! Ik werd genoemd naar u —
Richard. Maar verder had ik niets van u.
Uw kwaliteiten gingen naar Rolandke.
(streelt de schedel van zijn broer)
Hij had uw moed, uw kracht, uw trots — uw schoonheid.
Ik kreeg alleen uw bloed, en verder niets
Dan kwalen. Liefde heb ik nooit gekend,
Tenzij van u. U hebt mij steeds verdedigd,
Tegen de trollen en kobolden die
Mijn monsterachtigheid beschimpten en
Mij achtervolgden met hun wrede grollen.
Ik —
Mismaakt door een ontaarde Moeder Aarde,
Die elke wet van de natuur in mij
Verkracht heeft door mijn poot reeds in haar schoot
Te doen verdorren als een tak, een zwam
Te kweken op mijn rug — een rammelkast,
Een bult, een bérg — en door mijn ene been
Nog korter dan het andere te maken... *(lacht)*
Ik? Zie mij aan!
Geen lichaamsdeel van mij of 't is misvormd:
Ik?
Voorgoed onaf! Kaputt! Te snel gesmeten in
Dit ademend bestaan — niet goed doorbakken!
En zo afstotend en gedrochtelijk
Dat honden janken waar ik ook voorbij mank...
(weer triest)
En thans moet ik voortaan in dit bestaan
De enige twee wezens missen die
Me als een mens en niet als beest bezagen?

BUCKINGHAM

(gaat staan)

Als deze hel van bloed hun lot moest zijn,
Zal ik mijn hemel zoeken in de wraak.
Zolang ik leef heb ik één taak: ik zal
Ofwel hun dood vergelden, ofwel zelf
Creperen als een godvergeten hond.

(roepend)

Kan iemand mij vertellen hoe zij stierven?
Wie dit ook deed, ik zet het hem betaald!

(op)

Geen 'hem', mijn heer.
Het was dat wijf uit Napels, Margaretha.
De hoer die zich vorstin en vrouw durft noemen.
De snol die, zwanger van haar dode minnaar,
Zich al liet dekken door haar nieuwe vrijer —
Somerset —
En nu de kroon eist voor haar bastaardmiskraam,
Haar zogezegde kroonprins: kleine Edward...
Zij was het die uw broer Rolandke keelde,
In zijn onschuldig bloed haar zakdoek doopte
Om die in het gezicht te wrijven van
Uw vader en te spotten met zijn tranen.
Zij was het die zijn hoofd afhakte en
Als voer voor kraaien spietste op een staak.
Zij is het die gezworen heeft om u
Als brem en dovenetel uit te trekken
En elk spoor van uw vader weg te branden.
Haar leger is met witheet staal gepantserd
En rolt hierheen — een wagen uit de hel,
Die vlammen braakt en pek in lichterlaaie,
Een burcht van brandend brons op silex wielen,
Die sissend van verderf het landschap openrijt,
Zoals een gloeiend mes een koeienbuik.

(Margaretha smalend op met kleine Edward op de arm, gevolgd door Somerset en koning Hendrik, geëscorteerd door bewakers)

MARGARETHA

Kijk nu —
Het jachtseizoen voor monsters is begonnen!

Wees welkom in het knusse stadje York.
Ik zie dat je reeds kennis hebt gemaakt
Met het gedenkteken dat ik bedacht
Ter ere van je vader en je broer?

RICHARD HET MONSTER Jij —
Meer beul zelfs dan een teef! Hoe durf jij nog
De wereld met jouw woorden te vervuilen?

MARGARETHA Waarom niet — bochel, kankerbuil, gedrocht?
Melaatsen waarschuwen ons met een ratel,
Jij bent door 't noodlot met een bult gebrandmerkt
Die ons van ver al waarschuwt jou te mijden.
(toont haar kind)
Dit hier — dít is een kind! Dít is een mens.
Een schepsel — gaaf, aanlokkelijk, perfect.
Jij?
Jij was van eerst af een wanstaltig misbaksel.
De vroedvrouw kokhalsde terwijl ze jou
Tevoorschijn trok als uit een afvalput,
Jij stonk van bij jouw eerste schreeuw naar stront.
Was ik jouw moeder? Ik had mij verhangen,
Ik had geweigerd jou de borst te geven,
Ik had je met je navelstreng gewurgd.
Hoe durf je tegen mij je stem verheffen?
Wil jij je meten met een échte moeder,
Die échte mensen op de wereld zet?

RICHARD HET MONSTER Napolitaanse kak, jij gaat gekleed
In goud van óns. Jouw vader noemt zich koning
Zoals een zot zijn pot de zee zou noemen.
Het is pathetisch, qua komaf zo kaal,
Je op te dirken met zo'n rijk vertoon.
Zeg op:
Jij was het die mijn broer Rolandke keelde?

MARGARETHA Hem én je pa.

SOMERSET En wij zijn lang niet klaar

RICHARD HET MONSTER *(tot Buckingham)*
Laat de klaroen dan snel ten aanval blazen.
Ik ram hen met mijn leger in elkaar
En snij met eigen hand de kelen af
Van deze kliek verdomde moordenaars.

Die manke klootzak gaat tekeer zoals
 Een losgebroken geile stier. Sta op
 En neem je lot voor één keer zelf in handen:
 Vlucht weg! Ik breng mijn zoon in veiligheid,
 En jij de kroon — we móeten ons verspreiden!
(schudt Hendrik ruw door elkaar)
 Ga vluchten, man! Het monster komt eraan! *(af)*

SOMERSET
 De wraak rijdt op zijn bult te paard en zwaait
 Een brandend zwaard — vlucht weg, kom ons niet na! *(af)*

HENDRIK VI
 Nee, neem mij mee, mijn goede Somerset!
 Niet dat ik bang ben om te blijven, ik
 Verlang vooral bij mijn gezin te zijn...! *(blijft zitten)*
 Waar zijn ze nu? O Edward... Margaretha...
 Waarom moet ik alleen zijn? Help mij toch!
(neemt zijn kroon af, laat ze over de grond weggrollen)

(van ver komt overwinnaar Richard in bebloed harnas langzaam dichterbij, gevolgd door Buckingham)

HENDRIK VI
(bidt)
 O lieve vader die ik nooit gekend heb,
 Koning der koningen, Hendrik de Vijfden,
 Die uit den hoge op mij neerkijkt, zeg mij:
 Wat deed ik fout, dat ik uw troon verloor?
 Draag ik die schuld? Mijn kroon was steeds geliefd.
 Nooit bleef ik doof, hoeveel mijn volk ook vroeg.
 Nooit liet ik één verzoek moedwillig aanslepen.
 Ik balsemde hun wonden met compassie,
 Ik lenigde hun groeiend leed met mildheid.
 Nooit had ik hebzucht naar hun goed of geld,
 Nooit heb ik hen verdrukt met wrede heffingen
 Of zware straffen, ter vergelding van
 Hun talloze vergrijpen en verraad...
 En zouden zij plots houden van een monster?
 Nee, vader: 't goede wordt beloond met goedheid.
 Zolang de leeuw het lam maar likt en streelt,
 Loopt nooit het lam in 't spoor van iemand anders.
(voelt een dreigende aanwezigheid)
 Is daar iemand? Wat doet u hier — geef antwoord.

Nee, zwijg en geef mijn voorgevoel geen voedsel:
 Vermoord mij met uw wapen, niet met woorden.
 Mijn borst is meer bestand tegen uw dolk
 Dan mijn twee oren tegen uw relaas.

RICHARD HET MONSTER *(achter hem geknield)*
 Waarom denk jij dat ik hier ben als beul?

HENDRIK VI
 Een bloedhond bent u zeker, en indien
 Onschuldigen vermoorden beulswerk is,
 Dan bent u meer een beul dan ik een vorst.

RICHARD HET MONSTER
 Ik zal jouw prins, jouw bastaard kelen als
 Een speenvarken, ontfutseld aan de tepel...
 Als was het wijn — zo drink ik van zijn bloed.
 Geen mens zal ooit zijn eerste woordjes horen.
 Zijn eerste stapjes zullen noch zijn moeder,
 Noch zijn bastaardvader noch ons volk bekoren —
 Geen baard zal ooit zijn wangetjes ontsieren,
 Geen vrouw zal ooit haar hart aan hem verpanden.
 Ik grijp hem bij zijn enkels en sla
 Hem met zijn kop tegen een muur kapot.

HENDRIK VI
 Was u, na uw eerste opschepperij,
 Gekeeld, u was gestorven voor u hém
 Kon doden... Maar ik neem het u niet kwalijk.
 Ik weet hoezeer uw hart in pijn gedoopt is:
 Ook u verloor uw vader, zelfs uw broer.
 Hun lot was wreed en onverdiend, het speet
 Ook mij dat u belast werd met zo'n leed.
 Zelfs zonder hun vermaledijde dood
 Had u al reden u te willen wreken.
 De mensheid heeft u altijd slecht bejegend,
 Met hatelijke laster overgoten —
 Alleen omdat u 'anders' bent dan anderen.
 De spot, de smaad, waarmee men u geschaad heeft?
 Alsof u geen 'van ons' bent, maar... een onmens.
 Geen wonder dat u van vergelding droomt.
 En toch... Juist ik — die ook word uitgemaakt
 Voor wereldvreemd, onaangepast, een wrak —
 Juist ik durf u te smeken om verzoening.
 Mijn vriend! Het is aan u en mij om kwaad
 Met goed te balsemen, en haat met liefde.

RICHARD HET MONSTER

(reikt de hand aan Richard)

Wij kunnen dit verscheurde land herstellen.

Laat óns de cirkel breken van het bloed.

(kust hem en geeft hem dan een kopstoot)

Kop dicht, profeet — en stik in je eigen bloed.

(grijpt Hendrik bij de hals en wurgt hem langzaam)

De laster over mij is níet gelogen.

Tienduizenden die nu nog voor geen grein

Hun vrees voor mij vermoeden, zullen ooit

De dag vervloeken dat ik werd geboren.

Een kerkuil kraste, pest en plagen ruikend;

De nachtkraai knarste, chaos profeterend;

Een hond werd dol, een storm sloeg bomen om,

De ziekenzusters weenden als verkracht

Toen mijn gezicht zich voor het eerst vertoonde.

Mijn moeder voelde meer dan moederpijnen,

Maar baarde minder dan de hoop der moeders:

Een onbestemde, vormeloze klomp

En niet de vrucht van een zo rijke stam.

Ik had al tanden voor mijn eerste schreeuw,

Ten teken dat ik kwam om jou te bijten...

Ik kwam behaard ter wereld, én met klauwen —

Een weerwolfjong, een everzwijn in wording,

Dat grommen moet, dat grauwen moet en kauwen.

(bijt een stuk uit Hendriks oor en spuwt het uit)

Wel: als de hemel zo mijn lijf verhakkelt?

Laat dan de hel mijn hersens ook misvormen.

Laat liefde — muze voor bejaarde sukkels —

In mannen wonen die op mannen lijken,

Maar niet in mij. Ik ben mijzelf genoeg.

(steekt Hendrik)

Zie nu?

Alleen mijn zwaard beweent de goede Hendrik.

(steekt de stervende Hendrik een laatste keer)

Loop naar de hel en zeg dat ik jou zend —

Hij die genade, angst noch liefde kent.

(stilte — Hendrik is dood)

Ziezo. Je ziet, vriend Buckingham, hoe snel

En moeiteloos een vorst creperen kan...

BUCKINGHAM

Mijn goede vriend: dat geldt voor elke man.

(raapt Hendriks kroon op)

De vorst is dood? Lang leve koning Richard!

(kroont Richard)

RICHARD HET MONSTER

Lang leve koning Richard. Leve mij!

(beiden af)

MARGARETHA

(spreekt het publiek toe, als was het haar leger)

Getrouwen, vrienden, mannen — landgenoten!
 Mijn Hendrik, de alleenbezitter van
 Mijn hart, verviel van vorst tot gijzelaar.
 Zijn beulen willen van geen losprijs weten —
 Ze houden onze vorst voor ons verborgen.
 Daarom staat arme Margaretha hier
 Met Hendriks erfgenaam, mijn zoon: prins Edward.
 Help me zijn vader te bevrijden. Goedschiks —
 Als 't kan. Te vuur, te zwaard — indien het moet.
(korte pauze, korte vertwijfeling; dan weer sterk)
 Ik weet nog goed hoe ik — naïeve bruid
 Uit Frankrijk — voet mocht zetten op uw gronden
 Die ook mijn vaderland geworden zijn.
 Dit gul geschonken bolwerk der Natuur!
 Een edelsteen die blinkt aan zilverkusten!
 Een grootse troon voor magnifieke vorsten,
 Die pest en oorlog met zijn vloot bedwingt...
 Er is ter wereld maar één land zo mooi!
 Helaas werd het reeds toen belaagd door ratten,
 Door adders die ook mij naar 't leven stonden.
 Ik kon niet anders dan mij tegen hen
 Verdedigen. Dat scheen mij zelfs te lukken —
 En toch staan zij weer klaar om ons te nekken.
 Geliefde landgenoten, vrienden, mannen!
 Zij kunnen enkel slagen indien wij
 De moed opgeven zonder zelfs te knokken!
 Het Schip van Staat is niet gezonken, heren!
 Láát onze mast dan overboord gewaaid zijn,
 De kabels afgeknapt, ons anker zoek,
 Uw stuurman leeft nog. Laat ons hem verlossen!
 Zelfs zonder hem: wij zijn te sterk voor hen!
 We hebben Somerset als kapitein
 En wat zou ik — hoe onervaren ook —
 Het hels karwei van een bedreven stuurman
 Niet één keer op mijn schouders kunnen laden?
 Mij dunkt: een vrouw met zo'n strijdvaardig hart

SOMERSET

MARGARETHA

Drijft zelfs een lafaard nog tot heldendaden!
Ik ben niet enkel vrouw — ik ben ook moeder,
Leeuwin die totterdood haar kroost beschermt.
Ik laat het roer niet los om te gaan snotteren,
Ik houd mijn koers, al roept de stormwind nee,
Ik vaar om klippen die ons willen kelderen
Of ruim ze met kanonnen uit de weg.
Wij kunnen niet verliezen, landgenoten!
God staat naast ons en onze goede zaak!
Despoten kunnen korte tijd regeren
Maar worden door de hemel ooit gestraft
En door de tijd als onkruid weggezeist... *(verstijft)*
Daar komt de wolf die deze chaos zaaide!

(Richard achteraan op, met Buckingham, die een plastic zak draagt)

MARGARETHA

Kijk daar!
Het wreed en dol bloeddorstig everzwijn
Dat onze grond — van wei tot wijngaard — omwroet,
Ons bloed, nog warm, wil slurpen uit het stof,
Een trog zoekt in ons leeggeschraapt karkas...
Dit vuile varken nadert en wil vechten?
Wel, dát hij komt — hij botst op onze moed!

RICHARD HET MONSTER

Vorstin van verf en doek,
Prinses van niemendal —
Wie was het ook weer, die je wou bevrijden?
Het heilig schijthuis dat zich Hendrik noemt
En dat jij hebt bekropen om de kroon
Die mijn familie toebehoort te stelen?
Die Hendrik — toch? Jawel?
Zie jij hem ergens lopen, Buckingham?

(Buckingham geeft de plastic zak aan Richard; die haalt Hendriks bloederige hoofd tevoorschijn en wrijft erover met zijn zakdoek)

RICHARD HET MONSTER

Ocharm, zie nu: mijn zakdoek is bemorst
Met bloed dat door mijn mes ontlokt is aan
De oude-mannenpens van Gekke Henkie.

(reikt Margaretha de zakdoek aan)
 Als door zijn dood uw oog vol water loopt,
 Mag u gerust hiermee uw kaken drogen.
(tot Buckingham)
 Zo ging het in zijn werk met Schoon Rolandke?
(knikt)
 Zo wreed ging zij tekeer met Schoon Rolandke.
(zinkt op haar knieën neer)
 Doe wat je wilt, beleef je vuilste dromen,
 Misbruik mijn lijf, hak handen af, breek benen!
 Voor wat mijn lichaam doet, sta ik niet in.
 Mijn mond zál roepen en mijn oog zál wenen,
 Mijn vel zwelt op, mijn botten zullen splinteren...
 Maar één ding krijg je nooit kapot: mijn ziel.
 Die Margaretha zal voor jou nooit kruipen.
 Die Margaretha kroop voor elke vent!
(streelt Hendriks hoofd)
 Geen mens, vooral geen man, zal ooit verstaan
 Hoe diep mijn liefde was voor jou — de enige
 Die mij nooit heeft bedrogen of bedreigd...
(kust het hoofd; dan, tot Richard, Buckingham én Somerset)
 Een beter wezen heeft de wereld nooit
 Gebaard — niet één van jullie was hem waard,
 Zijn kwetsbaarheid beschaamt ons allemaal.
 RICHARD HET MONSTER *(tot Somerset)*
 Heer Somerset! Wat denk je van je slet?
 Ga jij met ieder woord van haar akkoord?
 BUCKINGHAM *(tot Somerset)*
 Ze heeft het eindelijk bekend: jij bent
 Voor haar een even grote nul als ik —
 Als iedereen. Zij is een zwarte weduwe,
 Altijd geweest, al vóór de dood van Hendrik:
 Ze kust ons, zuigt ons leeg en smijt ons weg.
(steekt hem)
 SOMERSET *(lacht, in pijn)*
 Dat zie je fout, mijn beste Buckingham.
 Mij heeft ze vaak gekust, en meer dan dat —
 Maar mij heeft ze nooit weggegooid. Jou wel.
(ontvangt weer een messteek van Buckingham)

Al dood je mij tien keer, de waarheid blijft:
Ik mocht haar liefde smaken, meer dan jij.
Al word jij duizend jaar, nooit meer vind jij
Een vrouw die jou zo smachten doet als zij...
(ontvangt de genadestoot van een woedende Buckingham)

RICHARD HET MONSTER *(tot Margaretha)*
Als nooit op aard een beter wezen werd
Gebaard dan Hendrik? En als niemand méér
Dan hij jouw liefde waard was? Dan heb jij
Vast geen bezwaar dat ik zijn prins, jouw zoon,
Voor altijd ongeschikt maak voor mijn kroon.
(rukt Edward uit Margaretha's handen)

MARGARETHA
Niet hem! Laat hem met rust! Vraag mij om 't even...
Wat ik moet doen of geven... Laat hém leven!

RICHARD HET MONSTER
Pardon? Excuus? Mijn ene oor is doof.

MARGARETHA
Niet hem. Hij heeft je niets misdaan. Neem mij.

RICHARD HET MONSTER
Dus toch, ik had het goed gehoord... Awel:
Jouw vraag is mijn bevel!
(draait baby met één beweging de nek om en laat hem vallen)

MARGARETHA
(kruipt en jankt naar het lijkje)
Hij was een kind... Nog maar een kind... Mijn kind...
(wiegt het lijkje in haar armen; huilt)
Geen man werkt ooit zijn woede op een kind uit...
Gewetenloze slachter... Kannibaal...
Valt ooit jouw zoon uit iemands buik, kijk toe
Dan, hoe hij in zijn fleur wordt weggemaaid...
Zoals jij, bochelbeul, mijn prins gedood hebt...
De wereld kende nooit een mooier kind!
(smekend, tot Richard)
Toe, maak mij af. Maak mij kapot. Vooruit.
Doorsteek mij ook. Laat mij zijn moeder zijn.
Je wilt niet? *(lacht hem uit)* Jij bent toch die bloedhond uit
De hel — de rat, de bochelpad, de beestmens!
Waar blijf je nu, jij wrattig everzwijn,
Dat moord bedrijft zoals een ander mens
Liefdadigheid? Een vrijer wijst nog eer
De kussen van zijn bijzit af, dan jij
De halve wens van wie jou smeekt om dood —
Komaan!

RICHARD HET MONSTER Laat ons eens zien wat echte mannen waard zijn!
Begrijp je het nu nog niet, koningin-
Van-kust-mijn-kloten? Wat je mij ook vraagt,
Ik zal het omgekeerde doen. Zoals
Ook jij het tegendeel was van vorstinnen.
Een snol, een del — de kroon nog minder waard
Dan dat je waard was om een kind te baren.
Vaarwel! We zien elkaar snel in de hel.

(af)

MARGARETHA

(na een stilte)

Doe jij het dan, mijn beste Buckingham.
Dit is toch waar je steeds van hebt gedroomd?

BUCKINGHAM

Waarom zou ik jou troosten met je dood?

MARGARETHA

In naam van onze oude liefde: steek.

BUCKINGHAM

In naam der nieuwe haat: blijf leven, teef.

MARGARETHA

Steek, Buckingham, ik smeed je, help mij, toe...

Wat zou ik voor een moeder zijn, indien

Ik langer wens te leven dan mijn zoon?

BUCKINGHAM

Precies daarom. Vóel pijn. Crepeer terwijl

Je leeft... Dan weet je ook hoe ik mij voel. *(af)*

(Margaretha is geknield achtergebleven, tussen zowel het hoofd van Hendrik als de lijken van Suffolk en Somerset, en met in haar armen haar dode prins)

MARGARETHA

(haar dode prins aankijkend)

Moet ik nu tranen plengen, en een plicht

Vervullen die jou toekomt jegens mij?

Het is de taak van al wie jong is om

De ogen van wie ouder is te sluiten.

Hoe moet een moeder dan ten grave dragen

Wie zij heeft mogen dragen in haar schoot?

Hoe moet mijn hand zich vullen met rul zand

Om uit te strooien op dit zoet gezicht,

Dat later dan het mijne licht en land zag,

Maar eerder dan het mijne nacht en niets?

(haar dode prins wiegend)

Wat was jouw leven in het mijne, Edward?

Een kuch, een flits, een vingerknip — niets méér?

Jij bent mijn vloek. De vloek van elke vrouw.
Dat zij, in wat zij 't meeste heeft bemind,
Twee keer verliest. Haar minnaar en haar kind...

(wanhopige glimlach)

Ik had naar Hendrik moeten luisteren.
De ware heerser van mijn hart. Hij die
Ik altijd heb verraden, omdat ik hem
Niet naar mijn hand kon zetten als de anderen.
Zijn liefde was te puur, maakte mij bang:
Een man, ontdaan van wrok en jaloezie?
Van trots, eigenbelang, hypocrisie...?
Ik heb zijn zuiverheid altijd verafschuwde —
Ik heb ze nooit geloofd! Maar zie: is dit
Het resultaat van wat ik heb gezocht?
Alleen te zijn, omringd door niets dan lijken?
Mijn Hendrik had gelijk: ik had met hem
Niet in, maar náást orkanen moeten staan.
Wij waren beiden voor de kroon te klein.
Ze heeft met ons gedaan wat zij, als loon,
Verleent aan elk persoon die haar wil dragen:
Hoe groot ook je verzet, je wordt door haar
Gewicht geplet. Met álles om je heen.

(kust het lijkje)

Ik heb één troost — mijn prins, mijn hartendief,
Die ik na zoveel kommer heb gebaard...
Dat jou voorgoed de vloek bespaard is van
De helletocht die mij te gronde richtte.
Ten minste van dat ene iets ben jij
Gered, mijn zoon. De kroon.
Dat ding. Dat krenge.
De kroon.

(fade-out)

DOEK